

TAMPEREEN YLIOPISTO

Nette Tuominen

Palvelijat, kriitikot ja tavalliset tallaajat

Lukiolaisten käsityksiä toimittajan työstä

Journalistiikan Pro gradu -tutkielma

helmikuu 2018

TAMPEREEN YLIOPISTO, Viestintätieteiden tiedekunta

Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma

TUOMINEN, NETTE: Palvelijat, kriitikot ja tavalliset tallajaat. Lukiolaisten käsityksiä toimittajan työstä.

Pro gradu -tutkielma, 68 s.

helmikuu 2018

Miten sinä kuvailisit nykypäivän toimittajan työpäivää? Tiedätkö missä toimittaja päivisin liikkuu ja kuka tuo hänelle juttuaiheet kirjoitettavaksi? Entäpä jos unohtaisit verkkojournalismin kokonaan ja keskittyisit ajatuksissasi vain sanomalehtijutun kokoamiseen työpäivän aikana. Ei ole niin helppoa ymmärtää, mitä kaikkea kuuluu toimittajan työpäivään. Entä jos olisit syntynyt lähes digitaaliselle aikakaudella ja melkein kaikki lukemasi journalismi olisi sähköisessä muodossa. Silloin olisi kenties vielä vaikeampaa ymmärtää sanomalehtijournalistin työpäivän muodostumista.

Tässä Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen lukiolaisten käsityksiä uutistyötä tekevän sanomalehtitoimittajan onnistuneesta ja epäonnistuneesta työpäivästä. Vaikka ei ole nykyhetken mukaista ajatella toimittajan tekevän vain juttuja paperiseen sanomalehteen, halusin rajata tutkimusasetelmani käsittelemään perinteisenä pidettyä journalistin työpäivää. Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa, millaisia mielikuvia lukiolaisilla on toimittajan työstä. Tarkoitukseni ei ole selvittää kattavaa ja absoluuttista totuutta suomalaisten nuorten mielipiteistä, vaan pureutua tietyn rajatun joukon käsityksiin journalistin ammatista. Haluan tutkimukseni avulla tuoda oman osuuteni siihen keskusteluun, jota käydään digitalisoituneen median ympärillä.

Keräsin aineistoni keskisuuresta suomalaisesta lukiosta keväällä 2016. Kohderyhmänäni toimii lukion toisen vuoden äidinkielen kurssin oppilaat. Aineistoni laajuus on 27 oppilasta, jotka ovat iältään 17–19-vuotiaita. Tutkimukseni kuuluu empiirisen tutkimusmaailman piiriin, sillä tutkin nuorten käsityksiä välillisen tarinankerronnan kautta. Tutkimusmenetelmänäni käytän eläytymismenetelmää, jonka avulla lukiolaiset vastaavat heille esitettyyn kehyskertomukseen. Kehyskertomuksista toinen käsittelee onnistunutta ja toinen epäonnistunutta toimittajan työpäivää. Kehyskertomukset jaetaan oppilaille satunnaisessa järjestyksessä, ja jokainen vastaa vain yhteen kertomukseen. Tutkimusmenetelmässäni nuoret eläytyvät kuviteltuun tilanteeseen. Vastuksiin ei ole olemassa oikeita tai väriä vastauksia. Vain mielikuvia nuorten keskuudesta.

Analysoin aineiston ensin karkean teemoittelun avulla kahteen isoon pääryhmään: onnistuneisiin ja epäonnistuneisiin työpäiviin. Teemoittelun jälkeen analysoin aineistosta vastausten samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, minkä avulla muodostan mielikuvista kolme tyyppitoimittajien ryhmää ja nimeän ne. Nuorten ajatuksissa toimittajat mieltyvät joko lukijoiden palvelijoiksi, kriitikoiksi tai tavallisiksi tallajiksi. Tarkastelen tyyppiryhmien avulla, millainen rooli haastatteluilla ja tiedonhauilla on toimittajan työpäivissä. Kuinka suureen rooliin nousevat valokuvat ja visuaalisuus? Mitkä seikat lopulta vaikuttavat siihen, että nuoren ajatuksissa toimittaja epäonnistuu tai onnistuu työpäivässään?

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Aiempi tutkimus ja teoreettinen raja	3
2.1.	Lukemisen tavat nuorten maailmassa	3
2.2.	Kriittinen mediakasvatus	4
2.3.	Hyvä medialukutaito	7
3	Ongelmanasettelu ja tutkimuskysymykset	9
3.1.	Ongelmanasettelu.....	9
3.2.	Sosiaalisen mielikuvituksen käsite analyysini apuna	10
3.3.	Tutkimuskysymykset.....	11
4	Tutkimuksen aineisto ja menetelmät	13
4.1.	Aineisto ja aineiston analysointi	13
4.2.	Aineiston teemoittelu.....	14
4.3.	Menetelmät	14
5	Analyysien kuvaus, tulokset ja johtopäätökset	18
5.1.	Toimittajatyypit	18
5.2.	Tiedonhaku ja haastattelut osana toimittajan työtä	20
5.3.	Visuaalisuus ja kuvat osana toimittajan työtehtäviä	36
5.4.	Epäonnistumiseen ja onnistumiseen johtaneita tekijöitä.....	40
6	Pohdintaa ja vastauksia tutkimuskysymyksiin	58
6.1.	Toimittajatyypit	58
6.2.	Tiedonhaku osana toimittajan työtä.....	59
6.3.	Visuaalisuuden ja kuvien rooli	59
6.4.	Miksi onnistut? Miksi epäonnistut?.....	61
6.5.	Eläytymismenetelmän kritiikki.....	64
7	Lähdeluettelo	66

1 JOHDANTO

Jossakin keskivaiheella yliopistouraani havaihduin siihen, että olen kouluttautumassa alalle, jonka työnkuva hämärtyy nuorten suomalaisten ajatuksissa. Ensimmäiset havainnot tästä muutoksesta tulivat mieleeni työskennellessäni ensimmäisessä kesäharjoittelussa suuressa maakuntalehdessä. Minun tietouteni toimittajan työn vaatimuksista ja työnkuvasta eivät kohdanneet ikäisteni tai minua hiukan nuorempien nuorten ajatusmaailmoiden kanssa. Kaverini ja tuttavani kysyivät minulta paljon kysymyksiä työstä ja sen rytmistä. Kuka määrittelee juttuaiheesi? Kuinka pitkiä aikoja olet töissä? Kirjoitatko kotona vai toimistolla? Teetkö haastattelut itse puhelimella vai tapaatko haastateltavia päivän aikana? Olin hämilläni, sillä minulle toimittajan työ näyttäytyi selkeänä ammattina, jota määrittelevät tietyt lainalaisuudet ja journalistiset työskentelytavat. Kiinnostuin nuorten ajatuksista lopulta niin paljon, että kirjoitin tämän Pro gradu -tutkimukseni kyseisen aiheen innoittamana.

Tavoitteenani on tutkimukseni avulla ymmärtää ja selvittää lukiolaisten käsityksiä toimittajan työstä. Keräämiäni käsitysten ja ajatusten pohjalta analysoin ja tulkiten, millaisena kokonaisuutena lukiolaiset toimittajan työn ymmärtävät. Miten lukiolaiset käsittävät sen, mitä toimittajan työpäivään sisältyy ja millaisia vaiheita jutun kirjoittamiseen sisältyy. Keräsin aineistoni eläytymismenetelmän avulla, joka tarjoaa laajat mahdollisuudet aineistolähtöiseen tulkintaan. Nuoret saavat kehyskertomusteni johdattelemana kirjoittaa täysin vapaasti ajatuksensa ja mielikuvansa joko toimittajan onnistuneesta tai epäonnistuneesta työpäivästä. En tavoittele tutkimuksellani laajasti yleistettävää katsausta nuorten ajatuksista journalistin työtä kohtaan. Tutkimukseni tarkoituksena on sukeltaa rajatun joukon kautta sisään nuorten ajatusmaailmaan, ja saada selville, miten digitaalisessa ympäristössä päivänsä viettävät nuoret ymmärtävät perinteistä lehtijournalismia tekevän toimittajan työpäivän.

Nuorten journalististen tuotteiden käyttötapojen muutos ei ole uusi ilmiö, sillä jo 2000-luvun alkupuolella tehtiin tutkimuksia, joissa viitattiin journalismin teknologisoitumisen vaikutuksiin sen vastaanottajien käyttäytymisessä. Hujanen ja Pietikäinen (2004, 51) tutkivat nuorten uutismedian seuraamisen käytänteitä. Toimittajuuden ja käyttäjyyden uudelleen määrittelyllä oli selkeä yhteys uuden viestintäteknologian mahdollistamaan interaktiivisuuteen. Kuluttajien kanssakäyminen toimittajien ja uutismedioiden kanssa alkoi mahdollistua, mutta uudet mahdollisuudet eivät vielä radikaalisti muuttaneet nuorten käyttäytymistä. Tutkimuksen mukaan 85 prosenttia nuorista 2000-

luvun kynnyksellä seurasi internetin sijaan uutisia sanomalehden ja television kautta. Hujasen ja Pietikäisen mukaan (kts. 2003, 55) vuonna 2001 alle puolet suomalaisesta väestöstä pystyi käyttämään internetiä kotona, opiskelupaikassa tai töissä. Vuonna 2017 lähes kaikilla suomalaisilla oli pääsy internetin ääreen, sillä 88 prosenttia 16–89-vuotiaista käytti internetiä päivittäin. Luku kasvaa täydeksi 100 prosentiksi, kun tarkastellaan 16–34-vuotiaiden suomalaisten pääsyä internetin ääreen. Lähes 90 prosenttia 16–24-vuotiaista nuorista käyttää internetiä lehtien tai televisiokanavien uutissivujen lukemiseen (Tilastokeskus 2017). Nuoret siis kuluttavat päivänsä teknologian ja interaktiivisen elämän ympäröimänä, mutta tietävätkö he mistä uutiset ja median tuotteet todella ilmestyvät? Ymmärtävätkö he toimittajuuden työn ytimen ja valmiin uutisjutun vaatimat työvaiheet. Näistä seikoista otan Pro gradu -tutkimuksessani selvää.

2 AIEMPI TUTKIMUS JA TEOREETTINEN RAJAUS

Suoranta (2003, 87) tiivistää mediakulttuurin luoman nykyhetken historian kahdeksi tarinaksi. On olemassa virallinen tarina, jossa pääroolissa ovat kansalliset hallitukset, niiden yhteenliittymät, kansainväliset taloudelliset päätöksentekojärjestelmät, viestintä- ja biotekniikkayritykset, jotka sulassa sovussa visioivat uuteen ihmiseen, mediaan ja sisällöntuotantoon kohdistuvia lisäarvostrategioitaan. Tämä ei ole kuitenkaan tarina, joka minua tällä kertaa kiinnostaa. Olen paljon kiinnostuneempi mediakulttuurin näkökulmasta, jossa ”pienien ihmisten elämismailman tarinat, jotka ovat edellisiä sirpaleisempia ja monitahoisempia; ne sisältävät juonteita virallisesta tarinasta, joka vastustamattomasti – kuluttamisen nimissä – tunkeutuu sisään arkipäivään, mutta myös monia risteileviä ja ja toisiinsa nivoutuvia alakulttuurisia tarinoita, joiden hallinta ja kontrolli voivat osoittautua ennakoitua vaikeammiksi” (Suoranta 2003, 87). Tulkitseen Suorannan puheen pienistä ihmisistä niin, ettei hän tarkoita nuoria ja pieniä ihmisiä, vaan ihmisen pienuutta koko yhteiskunnassa ja sitä myötä myös maailmankaikkeudessa.

Olen kiinnostunut näistä lukiolaisten ikäluokan elämismailman tarinoista, joihin mediakulttuuri vaikuttaa suuruudellaan.

2.1. Lukemisen tavat nuorten maailmassa

Mediakasvatus ry:n tutkimuskoonti Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa tukee omia käsityksiäni nuorten muuttuneista tiedonhankitavoista. Vielä vuonna 2009 10–29-vuotiaat nuoret käyttivät kaikista medioista eniten televisiota. Digitaalisen kulttuurin myötä internet on siirtynyt pöytäkoneilta erilaisiin mobiililaitteisiin, minkä ansiota internetin merkitys on korostunut ja sen parissa vietetty aika on ohittanut television. Internetissä roikkuminen on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa, mutta erityisesti 15–29-vuotiaiden keskuudessa (Rahja 2013, 4). Nuorten elämässä internet ei ole enää erillinen saareke, väline tai media muiden joukossa, vaan osa elämäntyyleä ja sosiaalinen ajanviettopaikka, jossa sijaitsevat tietovarannot, digitaaliset sisällöt ja verkostot (emt. 4).

Vuonna 2011 sanomalehtiä luki 58 prosenttia 13–29 vuotiaista nuorista. Sanomalehtien lukeminen on vuosia ollut laskeva trendi. Laskua on tullut 10 prosenttia viidessä vuodessa. (Allianssi 2012, 15.) Allianssin teettämästä tutkimuksesta on jälleen kulunut viisi vuotta, joten voisinkin olettaa, että prosenttiosuus lehtiä lukevista nuorista on jälleen laskenut. Tutkimukseni kannalta on kuitenkin mielenkiintoista huomata, että nuoret edelleen lukevat lehtiä. Lukeminen on kuitenkin siirtynyt

verkkoon, sillä internetissä sanomalehtiä lukee 13–29-vuotiaista jo 84 prosenttia. Jos sekä printtimediat että verkkolehden otetaan mukaan ikäryhmästä lehtiä seuraa 92 prosenttia. (Allianssi 2012, 14.) Mediaa ja journalismia opiskelevana ihmisenä tällaiset luvut kuulostavat huojentavilta. Aller Median (2015) tutkimuksen mukaan 37 prosenttia vastaajista luki digitaalista sanomalehteä päivittäin ja 35 prosenttia digitaalista iltapäivälehteä päivittäin. Painettua sanomalehteä luki vain 19 prosenttia vastaajista päivittäin.

Herkmanin ja Vainikan (2012, 41–42) tutkimus osoittaa, että internetistä on tullut nuorille aikuisille keskeisin media. Nuoret aikuiset käyttävät internetiä hyvin monipuolisesti muun muassa tiedonhakuun, opiskeluun ja työhön. Nuoret aikuiset käyttävät internetiä ajavietteeseen, viihtymiseen ja sosiaaliseen kommunikointiin. Internetin käytössä painottuu erityisesti sen sosiaalinen puoli, eli yhteydenpito, yhdessäolo ja kommunikaatio.

Herkman ja Vainikka (2012, 11) keskittyivät tutkimuksessaan 18–30-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin, jotka ovat eläneet koko elämänsä internetin ja kännyköiden maailmassa. Oma tutkimukseni keskittyy paljon suppeampaan ikäluokkaan, sillä lukion toisen vuoden opiskelijat ovat 17–19-vuotiaita. He kuuluvat Herkmanin ja Viinikan tutkimusryhmän nuorimpiin osallistujiin, mutta uskon, että lähes neljä vuotta vanhan tutkimuksen vertaaminen nykypäivään varmasti vain vahvistaa tuloksia, joita edellä mainitut tutkijat tuolloin selvittivät. Neljässä vuodessa yhteiskunta on digitalisoitunut jälleen ison harppauksen kohti täysin digitaalista tietoyhteiskuntaa. Tuskin nuorten internetin käyttö ainakaan on vähentynyt Herkmanin ja Vainikan tekemän tutkimuksen ajoista.

Nuorten aikuisten median käyttöä voisi luonnehtia simultaanikäytöksi, jossa monia medioita käytetään samanaikaisesti (vrt. Herkman, 2010). Herkmanin ja Vainikan (2012, 43) tutkimus osoittaa, että jatkuvassa online-tilassa pysyminen ja simultaanikäyttö ovat luoneet nuorille tietyt rutiinit. Nykyisessä mediayhteiskunnassa mediankäyttöä kuvataan useimmiten jopa rituaalimaiseksi kuin tapoihin perustuvaksi toiminnaksi.

2.2. Kriittinen mediakasvatus

Medialla on kiistämätön rooli suomalaisen yhteiskunnan yhteisen informaatiopohjan luomisessa. Informaatiopohjan rakentamisessa media voi toimia joka konservatiivisesti, eli vanhvaa säilyttäen, tai progressiivisesti, eli uutta etsien. Media toi keskittää näkökulmansa perinteisiin uutisaiheisiin ja

näkökulmiin tai tukea vallitsevien instituutioiden toimintaa. Toisaalta medialla on mahdollisuus nostaa esiin uusia yhteiskunnallisia ristiriitoja ja ongelmia. Se voi analysoida, ja tuottaa vanhoista näkökulmista uusia avauksia. Medialla on mahdollisuus suhtautua kriittisesti vakiintuneisiin rakenteisiin ja toimintamalleihin. Konservatiivinen tapa toimia on helpompi ja vähäriskisempi. Uusiin näkökulmiin tähtäävä toimintatapa on suomalaisen yhteiskunnan tulevan menestyksen kannalta tärkeämpi. (Wiio 2006, 5–6.)

Sitran Sosiaaliset innovaatiot ja yhteiskunnan uudistumiskyky -tutkimushankkeen esipuheessa Sitran innovaatio-ohjelman tutkimusjohtaja Timo Hämäläinen toteaa, että ”suomalainen media toimii melko konservatiivisesti. Se tarttuu hitaasti uusiin yhteiskunnallisiin muutosvoimiin ja kunnioittaa vallassa olevia instituutioita ja päättäjiä enemmän kuin monessa muussa Euroopan maassa” (Wiio 2006, 6).

Omalla tutkimuksellani on yhteys kriittiseen mediakasvatukseen tutkimusperinteeseen, sillä nuorten medialukutaidoilla on vaikutusta siihen, kuinka kriittisesti he suhtautuvat esimerkiksi internetistä haalimaansa tietoon. Kriittisen mediakasvatuksen tavoitteena on lisätä tiedostamista ja kriittisiä lukutaitoja, mikä ei kuitenkaan tarkoita lastensuojelun ja aikuisten vastuun unohtamista tai siirtämistä koululaitokseen. Kriittinen lukutaito ei auta kaikkiin nykyisen median ja viihteen kyllästyttävään kulttuurin aiheuttamiin pulmiin, mutta kouluissa opetettavan kriittisen mediakasvatuksen tavoitteena on valjastaa median ja viihteen kuvastojen tunteellinen lataus yhteiskunnallisen ajattelun moottoriksi. (Herkman 2007, 12.) Tämän seikan takia olen kiinnostunut muun muassa siitä, miten nuoret näkevät kuvien ja visuaalisuuden roolin osana toimittajan työtä.

Juha Suorannan (2003) kirja Kasvatus mediakulttuurissa ruotii muun muassa sitä, millainen rooli mediakulttuurilla on nykypäivän kasvatuksessa. Vaikka kirja ei ole kovin tuore, siinä on edelleen paikkansapitäviä tiivistelmiä siitä, miten mediakulttuuri kasvattaa nuoria. Yhteiskunta on kehittynyt, ja mediakulttuuri sen mukana. Lähes täydellisesti digitalisoituneessa yhteiskunnassa eläminen ei ole ainakaan vähentänyt sitä painetta oikeasta ja väärästä tiedosta, jonka ympäröimänä jatkuvasti elämme.

Kuinka kasvattaa lapsia ja nuoria tällaisessa vauhdikkaassa ja muuttuvassa maailmassa, jos media laahaa hieman jälkijunassa? Mediakasvatuksen avulla yritetään harjaannuttaa ihmisiä aktiivisiksi ja kriittisiksi median käyttäjiksi. Mustosen mukaan (kts. Herkman 2010, 22) mediakasvatus tuottaa mediataittoa, jonka avulla esimerkiksi nuoret voivat suojaautua median riskivaikutuksia vastaan.

Mediaskasvatus on rajojen ja sääntöjen asettamista lapselle tai nuorelle. Se on myös mahdollisuutta kokeilla erilaisia medialaitteita sekä vanhempien ja lasten välistä keskustelua median sisällöistä ja muistan median ilmiöistä. (Herkman 2010, 22.)

Mediasukupolvien erot asettavat mediakasvatukselle omat hankaluutensa. Kasvattajat kouluissa ja kodeissa edustavat usein vanhempia ikäluokkia kuin kasvatettavat. Ikäerot mediasukupolvien välillä korostavat eroavaisuuksia eri mediasukupolvien ”elämismaailmoiden” välillä. Kasvattajien ja kasvatettavien merkitykselliset suhteet ympäristöön näyttävät varsin erilaisilta. Kasvattajat voivat nähdä mediakasvatuksen hyvin eri tavalla riippuen siitä, mikä on kasvattajan oma suhde mediaan. (Herkman 2010, 65.) On täysin eri asia tarkastella maailma lähinnä sanomalehtien tarjoaman tiedon kanssa kasvaneena kuin digitaaliseen maailmaan syntyneenä.

Toisaalta mediasukupolvesta riippumatta, elämme samassa mediajärjestelmässä, joka kehystää median arkielämässä saamia merkityksiä ja asettaa rajat jokapäiväiselle median käytöllemme. Vaikka koemme median virtuaaliset maailmat eri tavalla, kokemusten taustalla vaikuttaa meitä kaikkia yhdistävä kansallinen viitekehys, johon globaalin mediakulttuurin tuotteet sijoittuvat. (Herkman 2010, 65.) On mielenkiintoista pohtia sitä, millaisena kuvana maailma katseidemme edessä piirtyy, kun sitä tarkastelee lukioikäinen nuori kaupunkilainen verrattuna siihen maailmankuvaan, kun katselijana on haja-asustusalueella elävä eläkkeelle jäänyt entinen maatalousyrittäjä. En sano, että jommankumman esimerkkitapauksen maailmankuva olisi toista parempi, mutta median kautta välittyvä käsitys maailmasta piirtyy heille erilaisena riippuen siitä, millaisen merkityksiä he ”elämismaailmalleen” antavat ja minkä medioiden kautta he merkityksiään rakentavat.

Tutkimuksessani asetan nuorten silmille tietynlaiset raamit, joiden kautta he arvioivat toimittajan työtä nyky-yhteiskunnassa. Lukioikäinen nuori joutuu tähän tutkimukseen osallistuessaan irrottautumaan siitä tavallisesta mediaraamista, jonka kautta moni nuori yhteiskuntaa tarkastelee. Mukana ei ole sosiaalista mediaa, ei älypuhelinsovelluksia, verkkolehtiä tai keskustelupalstoja. On vain perinteisen ja vanhan ammatin, eli toimittajan, tuiki tavallinen työpäivä. En missään nimessä rajaa nuorten ajatuksia siitä, että heidän piirtämänsä ajatusmaailmaan ei saisi liittyä noita edellämaintsemiani nyky-yhteiskunnan digitaalisia yhteisöjä ja medioita. Juuri sen takia on mielenkiintoista nähdä, kuinka vahvasti digitaalinen yhteiskunta piirtyy läpi vastauksissa vai millaisissa raameissa nuoret työn näkevät.

2.3. Hyvä medialukutaito

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) vuonna 2013 julkaisema Hyvä medialukutaito –suuntaviivat 2013–2016 antaa laajan näkemyksen siitä, mitä kaikkea medialukutaidolta nykypäivänä vaaditaan. Medialukutaitoa voidaan kutsua nykypäivän lukutaidoksi. Informaatiyhteiskunnassamme hyvää medialukutaitoa tarvitaan erilaisissa rooleissa kuten kansalaisena, kuluttajana, työntekijänä ja opiskelijana. Taitavasti mediaa lukeva ihminen pystyy suhtautumaan kriittisemmin ja ymmärtäväisemmin maailmaan ja kulttuuriin, jossa elämme. OKM:n medialukutaidon linjauksien lähtökohdiksi on nostettu YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen periaatteet, joiden tärkeänä johtajatuksena pidetään lasten ja nuorten ymmärtämistä aktiivisiksi toimijoiksi. (OKM 2013, 3.)

Medialukutaidon yhteys omaan tutkimusaiheeseen on ilmeinen. Nuorten harjaantunut taito lukea ja arvioida median tuotteita kriittisesti vaikuttaa myös siihen, miten he suhtautuvat mediatuotteiden tekijöihin ja tuotantotapoihin. James W. Potter (2004a, 261–264) on eritellyt kolme erityisesti medialukutaidolle asetettua tehtävää. Medialukutaidon yhtenä tehtävänä on kehittää yksilöä. Lisääntyneen medialukutaidon avulla yksilöllä on parempi kyky arvioida omaa toimijuuttansa median käyttäjänä ja osana mediakulttuuria. Yksilö kykenee myös paremmin torjumaan median kielteisiä vaikutuksia. Medialukutaito edistää yksilön autonomiaa, luovaa ja kriittistä ajattelua, sosiaalista omatuntoa sekä omaa roolia kuluttajana ja kansalaisena. Toinen medialukutaidon tehtävistä on opettaa median toimintamuotoja. Hyvin medialukutaitoinen ihminen ymmärtää median käyttämät konventiot, semioottiset tavat ja koodistot, joilla tuotetaan merkityksiä median tuotannosta ja vastaanoton mekanismeista. Kolmanneksi medialukutaito voi ohjata yksilöä aktiivisen toiminnan piiriin, jolloin ihminen alkaa etsimään vaihtoehtoisia mediatekstejä ja käyttämään uusia merkitysrakenteita.

Medialukutaitoa koskevat ponnistelut koulu- ja opetusmaailmassa alkoivat varsinaisesti vuonna 2007, jolloin Euroopan komissio antoi digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan medialukutaitoa koskevan tiedonannon. Suosituksen Komissio antoi vuonna 2009. Myöhemmin samana vuonna neuvosto hyväksyi päätelmät medialukutaidosta digitaalisessa ympäristössä ja tavoitteeksi asetettiin yleisen medialukutaidon kehittäminen ja edistäminen monenlaisin keinoin. (OKM 2013, 15.)

Euroopan komissio on muotoillut eurooppalaisen määritelmän medialukutaidolle. Määritelmässä medialukutaito nähdään käsiksi pääsynä kaikkiin medioihin, ”median ymmärtämisenä ja kriittisenä

lähestymistapana median sisältöihin sekä viestintään osallistumisena erilaisissa yhteyksissä” (emt., 22). Medialukutaidon määritelmässä ovat mukana kaikki erilaiset viestinnän välineet, alustat ja sisällöt: televisio, elokuva, radio, äänitetty musiikki, painettu media ja internet sekä kaikki muu digitaalinen viestintä. Eurooppalaisittain ajateltuna medialukutaito kytkeytyy osaksi kansalaisuuden ja demokratian edistämistä ja audiovisuaalisen perinnön vaalimista. Medialukutaito myös tukee kulttuuri-identiteettimme kehittymistä ja ihmisten voimaantumista sekä se ottaa kantaa alaikäisten suojelemiseen tai tekijänoikeudellisiin kysymyksiin. (emt., 22.)

Kuten huomata saattaa medialukutaito on monisyinen ja avara käsite, johon sisältyy lähes kaikki näkökulmat, joita mediamaailmasta voi löytää. Juuri käsitteen monimuotoisuus tekee medialukutaidon hallitsemisesta hankalampaa. Kasvattajien ja opettajien tietotaidoksi ei riitä vain yhden mediavälineen tulkinnan opettaminen, vaan heidän on oltava tietoisia kaikista näkökulmista, joita medialukutaidossa on olemassa. Yksi tapa hahmottaa medialukutaidon käsitteen monimuotoisuutta on ajatella medialukutaito kognitiivisena toimintana. Kognitiivisen mallin puolustavana tutkijana pidetään jo aikaisemmin mainitsemaani yhdysvaltalaista James W. Potteria, joka määrittelee medialukutaidon perspektiiviksi, ”jota käytämme aktiivisesti kun olemme alttiita medialle tulkitaksemme vastaanotettavia viestejä” (Potter 2001, 4).

Potterin mukaan, jotta voimme rakentaa tietorakenteita tarvitsemme avuksemme työkaluja ja raakamateriaalia. ”Työkalut ovat taitomme. Raakamateriaali on mediasta ja todellisuudesta saatu informaatio. Aktiivinen käyttö tarkoittaa, että olemme tietoisia viesteistä ja jatkuvasti tekemisissä niiden kanssa” (emt., 4). Potterin (2004b, 266) mielestä yksilöön verrattuna kaikki muu elämässä on toisarvoista. Yksilö on keskiössä ja kognitio tulee tärkeysjärjestyksessä heti seuraavana, sillä inhimillinen muutos ja kehitys ei ole mahdollista ilman ihmisen kognitiivista puolta. Median sisältöjen, motiivien ja haittavaikutusten sijasta mediakasvattajien tulisi Potterin mukaan keskittyä siihen, miten ihmiset käyttävät mediaa jokapäiväisessä elämässään ja miten ihmiset uskovat itselleen, että heidän mediankäyttötapaansa ovat käytännöllisiä omien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Mediakasvattajien tulisi keskittyä myös siihen, kuinka ei-toivotut vaikutukset kasaantuvat jokapäiväisen elämän lieveilmiöiksi. (Potter 2004b, 266.)

3 ONGELMANASETTELU JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

3.1. Ongelmanasettelu

Kiinnostukseni tutkimusaihetta kohtaan on lähtöisin omista kokemuksistani ja käsityksistäni. Minulla on oma mielikuvani siitä, että digitaalisessa yhteiskunnassa nuoret ovat erkaantuneet journalistisesti tuotetusta sisällöstä ensisijaisena tietolähteenään. Voin perustella tätä väittämäni nuorten mediamaailmasta ja median käytöstä tehtyjen tutkimusten perusteella. Mediakasvustus ry ja Rauna Rahja (2013) kokosivat yhteen edellisten vuosien tutkimustuloksia nuorten mediakulttuurista ja mediankäyttötavoista. Vaikka tutkimuksessani kysymyksenasetteluni rajautuu nimeomaan sanolehdessä työskentelevän toimittajan työhön, ei näkökulmani tarkoita sitä, että etsin pelkästään lukiolaisten käsityksiä sanomalehtityötä tekevän toimittajan työstä. Rajaan tutkimuksenasetteluni ulkopuolelle tv-toimittajat tai radiotyötä tekevät journalistit.

Sanomalehtitalossa töitä tekevät toimittajat ovat nykyisin monitaitureita, jotka tuottavat työssään materiaalia sekä verkkoon että perinteiseen printtilehteen. Sanomalehtityötä tekevän toimittajan ammattiroolin herättämiä käsityksiä tutkimalla, voin saada selville, miten nuoret ylipäätään käsittävät toimittajan ammatin kuvan.

Journalistisen sisällön käyttätapojen ja toimittajan ammattiroolin ymmäryksessä piilee tutkimukseni ristiriita. Vaikka tutkimusten valossa näyttää edelleen siltä, että nuoret todella lukevat journalistista sisältöä, tarkoittaako se sitä, että toimittajien tuottama sisältö olisi heidän ensisijainen tietolähteenä. Todennäköisesti ei. Tähän kiteytyy yksi tutkimukseni merkittävimmistä näkökulmista, jonka avulla perustelen tutkimukseni mediakasvatuksellista kontekstia. Kun voin selvittää nuorten käsityksiä toimittajan työstä, voin myös paremmin ymmärtää sitä, miten he median tuottamaan sisältöön suhtautuvat kaiken muun ylitsepusuavan tiedon ympäröiminä.

Nuorten käsitysten ymmärtämisen lisäksi tutkimukseni yhteiskunnallisena tavoitteena on ymmärtää paremmin sitä, miten nuorten käsitykset toimittajuudesta suhteutuvat digitaaliseen nyky-yhteiskuntaan. Tarkoitukseni on löytää vastauksia siihen, miten nuoret suhtautuvat toimittajan työhön nyt, kun he elävät digitaalisessa maailmassa, jossa journalistisesti tuotetun tiedon rooli tietolähteenä ei ole enää itseänselvyys. Vaikka journalismin rooli lukiolaisten elämässä on edelleen olemassa, muut tietolähteet haastavat nuorten lukutaitoa ja sekoittavat heidän tietoisuuttaan oikeasta ja väärästä.

Mediakasvatusta paljon tutkinut Juha Herkman muistuttaa (2010, 64), että mediasukupolvista puhuminen ei ole uusi ilmiö, sillä ”1900-luvulta lähtien on voitu puhua internet-sukupolvesta, joka on tottunut saamaan median tarjonnan yhden käyttöliittymän kautta ja viestimään verkkoympäristöissä”. Erityisesti 2000-luvulla syntyneitä nuoria on vaikea määritellä minkään tietyn median sukupolviksi, vaan ”millenniaaleiksi” kutsuttujen lasten ja nuorten median käyttöä voi luonnehtia simultaaniksi. Siinä yhdistyvät monien eri laitteiden samanaikainen yhteiskäyttö. Herkman kuitenkin täsmentää, että mediasukupolvet eivät välttämättä noudata ikäluokkia. Joidenkin vanhempien sukupolvien median käyttö muistuttaa 90-luvun jälkeen syntyneiden nuorien aikuisten simultaanikäyttöä, ja toiset nuoret keskittyvät edelleen kirjojen lukemiseen. Voidaan puhua enemmänkin ”mentaalista sukupolvista ja ikäluokkiin liittyvistä yleistyksistä kuin tarkoista ikään perustuvista erotteluista”. (Herkman 2010, 64–65.)

Perustelen tutkimukseni merkittävyyttä kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Kasvatustieteistä olen poiminut keskeiseksi käsitteeksi nykypäivänä paljon pinnalla olevan medialukutaidon. Nuorten muuttuneiden lukutottumusten ja lukutaidon moninaistumisen kautta haen perustaa tutkimukseni yhteiskunnalliselle merkittävyydelle. Tutkimalla lukiolaisten käsityksiä toimittajan työstä, voin saada selville sitä, miten he suhtautuvat tiedontuottamiseen nykypäivänä. Ymmärtävätkö lukiolaiset sen, kuinka juttujen tiedonhankinta tapahtuu. Onko lukiolaisilla käsityksiä, että tapaavatko toimittajat haastateltavansa vai mistä tieto toimittajille tulee? Ovatko lukiolaiset perillä tiedonhaun roolista toimittajan työssä? Kaikilla näillä mielikuvilla on vaikutuksia siihen, miten nuoret median sisältöjä lukevat.

3.2. Sosiaalisen mielikuvituksen käsite analyysini apuna

Käytän analysoinnissa apunani Charles Taylorin (Gaonkar 2002, 10) sosiaalisen mielikuvituksen käsitettä. Taylor on ottanut käsitteensä avulla kantaa siihen keskusteluun, jota 1980–1990-luvuilla käytiin kansalaisyhteiskuntien synnystä ja niiden poliittisista vastakappaleista, eli julkisista alueista. Tuohon aikaan Neuvostoliitto ja sen kimaltelevat tähtivaltiot Itäisessä Euroopassa leniniläisen hallintamuodon alla olivat murenemassa oman painonsa voimasta. Kansalaisyhteiskunnan malli näyttäytyi vaihtoehtona, joka ei ollut hyökkäävä eikä ottanut liiaksi kantaa Kylmälle sodalle tyypilliseen antikommunistiseen retoriikkaan. (Gaonkar 2002, 1–2.) Minimaalisesti ajateltuna kansalaisyhteiskunta viittaa vapaaseen järjestäytyneisyyteen ja liittoutumiseen, joka ei ole valtiovallan paineen alaisuudessa (emt., 2). Taylorin (1995, 208) määritelmän mukaan kansalaisyhteiskunta löytyy sieltä, missä yhteisö tai yhteiskunta voi itse määritellä oman rakenteensa ja tasavertaistamalla koordinoita yhteiskunnan toimintaa vapaasti toimivien

yhdistysten avustuksella. Taylorin määritelmän mukaan kansalaisyhteiskunnan yhteisöillä on valtaa määrittellä ja taivuttaa valtion politiikan suuntaviivoja (Taylor 1995, 208).

Sosiaalisen mielikuvituksen käsitteen Taylor (Gaonkar 2002, 10) ottaa esille pohtiessaan kansalaisyhteiskunnallisen muutoksen jälkeisestä modernisoitumisen aikaa. Taylor selvittää nykyisen läntisen modernin yhteiskunnan tarkkoja piirteitä erottamalla sen esi-isien kulttuureista ja muista modernisaation kulttuureista.

Sosiaalisen mielikuvituksen avulla ihmiset jäsentävät omaa yhteisöllistä sosiaalista elämäänsä. Sosiaalisen mielikuvituksen piirteiden avulla ihmiset näkevät itsensä toimijoina, jotka etsivät itselleen omaa sosiaalista tilaa ja täyttävät väliaikasta näkymää elämässään. Sosiaalinen mielikuvitus auttaa määrittelemään tiettyjä uskomuksia ja normeja. (Gaonkar 2002, 10.) Taylorin mukaan (emt., 10) sosiaalinen mielikuvitus ei ole kykyä tehdä ja suorittaa arjen normaaleja tekoja, kuten käydä kaupassa tai ravintolassa syömässä. Ihmisten sosiaalisen mielikuvituksen kykyyn sisältyy ymmärrys laajemmasta historiallisesta otteesta ja sosiaalisesta olemassaolosta. Sosiaalisen mielikuvituksen avulla ymmärrämme keitä olemme, miten muodostamme yhteisön, miten yhteiskuntamme on muotoutunut nykyisen kaltaiseksi ja miten voimme odottaa toisten käyttäytyvän nykyisessä ympäristössämme.

Sosiaalisen mielikuvituksen yhteys omaan tutkimusaiheeseeni piiryy nuoria ympäröivän yhteisön kautta. Nuoret elävät tietyssä heille hyvin tutussa ympäristössä, jonka merkit ja normit aukeavat vain saman ympäristön jakaville ihmisille. Lukioikäisiä nuorempien tai vanhempien sukupolvien voi olla vaikea samaistua lukiolaisten sosiaalisen mielikuvitukseen, sillä heillä ei ole työkaluinaan samoja tietoja nuorten ympäristön historiasta ja sosiaalisesta olemassaolosta. Tulkitsen itse Taylorin käsitettä niin, että historialla hän ei tarkoita vuosisatoja kestänyttä ajanjaksoa, vaan historiaa on jo menneisyys esimerkiksi muutamien vuosien takaa.

3.3. Tutkimuskysymykset

Seuraavassa tutkielmani neljä pääkysymystä, joihin analyysissäni etsin vastauksia:

1. Millaisia toimittajatyyppejä on löydettävissä nuorten vastauksista?
2. Miten lukiolaiset ymmärtävät taustatyön, tiedonhaun merkityksen ja haastattelut osana toimittajan työtä?

3. Millainen rooli visuaalisuudella ja kuvilla on toimittajan työn eri vaiheissa?

4. Millaiset seikat lukiolaisten mielestä johtavat siihen, että toimittaja kokee epäonnistuneensa ja onnistuneensa työssään?

4 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

4.1. Aineisto ja aineiston analysointi

Tutkimukseni kuuluu empiirisen tutkimuksen piiriin, sillä tavoitteenani on tutkia ihmisten käsityksiä välillisesti keräämien dokumenttien avulla. Noudatan tutkimuksessani laadullisen tutkimuksen strategiaa, jonka keskiössä on meitä ympäröivän elämismaailman tutkiminen. Tutkimukseni ja sen analysointi on hyvin aineistolähtöinen, sillä minulla ei ollut kovin suuria esiolettamuksia siitä, mitä nuoret kehyskertomusten avulla toimittajan työstä kirjoittavat. Analyysini ei tukeudu mihinkään suureen teoriaan, vaan aineistolähtöisessä lähestymistavassa tutkimukseni etenee aineisto- ja ilmiöpohjaisesti, jossa teorit ja käsitteet toimivat tulkintakehyksinä. Ne ovat ikään kuin silmälasit, joiden avulla tulkitseen aineistoani ja sitä kautta tutkittavaa ilmiötäni. (Eskola 2015,189.)

Minulla on tietenkin oma mielikuvani siitä, että digitaalisessa yhteiskunnassa nuoret ovat erkaantuneet journalistisesti tuotetusta sisällöstä ensisijaisena tietolähteenään. Voin perustella tätä väittämäni nuorten mediamaailmasta ja median käytöstä tehtyjen tutkimusten perusteella. Minun on silti suhtauduttava tutkimusaineistooni hyvin avoimesti, sillä en voi rajata lukiolaisille tarjoamaani vastauspaperia kovinkaan tiukasti. Vasta aineiston analysointivaiheessa voin ymmärtää, millaisia käsityksiä kehyskertomukset lukiolaisissa herättävät. Olen luonut kehyskertomukset sellaisiksi, että niiden avulla pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. En voi silti suoraan kysyä nuorten vastauksia tiettyihin kysymyksiin, sillä tällainen toimintatapa olisi liian ohjailevaa ja sulkisi pois todellisten mielikuvien kirjoittamisen. Halusin luoda lukiolaisille käsityksen siitä, että tutkimuksessani ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Jos antaisin heille eteensä valmiit kysymykset, joihin heidän tulisi vastata, sulkisin itseltäni paljon ovia pois analysointivaiheessa.

Analysoin aineistoani muun muassa tyypittelyn avulla. Tyypikkuvauksissa tiivistyvät eri kehyskertomuksiin kirjoitetut vastaukset ja niiden avulla voin tarkastella kehyskertomusten variaation vaikutuksia kirjoitelmiin. Ennen tyypittelyvaihetta aineistosta on tehtävä jonkinlaisia teemoja, joiden avulla syvemmän tyypittelyn tekeminen on järkevämpää. Kun aineisto on kerätty, ensimmäinen vaihe aineistoa kohti kulkee useimmiten tematisoinnin kautta (Eskola 1997, 89). Kehyskertomusteni kaksi eri variaatiota muodostavat hataran, mutta helposti lähestyttävän rungon aineiston tematisoinnille. Eskola (em., 89–90) käyttää kirjassaan esimerkkinä onnistunutta ja epäonnistunutta seminaaria. Tarinoiden pohjalta hän kirjaa ylös eri vastausten eri tekijöitä, jotka aiheuttavat kyseisen seminaarin epäonnistumisen tai onnistumisen.

Karkean teemoittelun jälkeen siirryn aineistoni analyysissä tyypittelyn pariin. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietotavarannossa (2006) kuvaillaan tyypittelyn olevan tyypillisten asioiden keräämistä yhteen, eli aineiston tiivistämistä havainnollisiin tyyppisiin. Kyse ei ole aineiston vastaajien tyypittelystä, vaan heidän tarjoaman informaatioaineksen sijoittamista tyyppiryhmiin. KvaliMOTVin mukaan (2006) esimerkiksi eläytymismenetelmällä kerätyn aineiston analysoimiseen tyypittely sopii erittäin hyvin. Analysoiduissa tyyppikuvauksissa tiivistyvät eri kehyskertomuksiin kirjoitetut vastaukset, joiden avulla voidaan tarkastella kehyskertomusten variaatioiden vaikutuksia kirjoitelmiin.

4.2. Aineiston teemoittelu

Keräsin aineistoni suuresta suomalaisesta lukiosta keväällä 2016. Tutkimukseeni osallistuneet opiskelijat olivat lukion toisen vuosikurssin opiskelijoita ja keräsin aineistoni äidinkielen kurssilta Sain yhteensä 27 kappaletta vastauksia. Osallistujista 12 vastasi kehyskertomukseen A, ja 15 vastasi kehyskertomukseen B. Vastaajista yhteensä 17 oli naisia ja 10 miehiä. Vastaajaryhmässä oli 13 kappaletta 17-vuotiaita ja yhdeksän kappaletta 18-vuotiaita. Viisi kappaletta vastaajista oli 19-vuotiaita. Olen nimennyt jokaisen vastauspaperin nimillä Vastaaja1–Vastaaja27. Käytän näitä nimiä tutkimusessani kuvaamaan anonyymejä vastauksia. Vastaaja1–Vastaaja12 ovat teemoitteluni mukaisesti työpäivässään onnistuneita vastauspapereita. Vastaaja13:sta eteenpäin aina Vastaajaan 27 ovat työpäivässään epäonnistuneita kehyskertomuksia.

Teemoittelun karkeana lähtökohtanani on jakaa lukiolaisten vastaukset onnistuneisiin ja epäonnistuneisiin toimittajan työpäiviin. Aluksi käyn vastauksia läpi näiden kahden suuren teeman osalta ja sen jälkeen pureudun aineistooni syvällisemmin. Yritän löytää vastauksista toimittajatyyppejä, joihin tiivistyy lukiolaisten erilaiset käsitykset toimittajan työstä. Mitä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä voin löytää eri toimittajatyyppeihin liittyvistä vastauksista? Aineistossani on rikas kirjo erilaisia tunteita ja lukiolaisten sisältä kumpuavia ajatusmaailmoita toimittajan työtä ja työpäivää kohtaan. Mitkä seikat tekivät toimittajien päivistä epäonnistuneita? Mitkä asiat johtivat onnistuneisiin työpäiviin. Voin myös pohtia millaisia ennakkokäsityksiä ja –odotuksia voin lukea nuorten vastauksista. Mitä vastaukset kertovat siitä, kuinka toimittajan työ nuorten ajatuksissa nykypäivänä on ymmärretty.

4.3. Menetelmät

Käytän tutkimukseni aineistonkeruumenetelmänä eläytymismenetelmää, sillä se soveltuu hyvin laadullisen tutkimusaineiston keruumenetelmäksi. Metodien perusajatuksena on kerätä aineisto

lukiolaisilta pienten tarinoiden tai esseiden muodossa, joihin he eläytyvät esittämieni kehyskertomusten avulla. Oppilaat orientoituvat kehyskertomukseen, jota he vievät eteenpäin oman mielikuvituksensa avulla. Yleensä vastaajille esitetään kaksi erilaista kertomusta, jotka eroavat toisistaan jonkin merkittävän seikan verran. Koska menetelmän avulla tutkitaan, miten eri variaatiot vaikuttavat vastauksiin, kehyskertomusten pitää olla pientä eroavaisuutta lukuun ottamatta mahdollisimman samanlaisia. Variointi on yksi seikka, joka erottaa eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmästä ja korostaa sen erityistä luonnetta. (Eskola 1997, 6.)

Laajasti eläytymismenetelmästä kirjoittaneen Eskolan (1997, 6) mukaan vastausten analysointi rinnakkain ja kirjoitusten vertaaminen keskenään tuottaa menetelmälle tyypillisimmän ja herkullisimmän annin. Menetelmän valinnallani haluan myös kunnioittaa nuorten käsityksiä, joten en halua luoda heille painetta siitä, että olisi olemassa oikeita ja vääriä vastauksia. Eskola (1997, 14) kuvailee eläytymismenetelmää eettisten kysymysten osalta hieman ongelmattommaksi, kuin moni toinen tiedonhankintamenetelmä. Valitsemani menetelmä ei pakota vastaajia ilmaisemaan mielipidettään joidenkin tiettyjen tiukasti rajattujen vaihtoehtojen sisälle, vaan henkilöllä on huomattavasti laajempi mahdollisuuksien kirjo edessään. Eläytymismenetelmässä vastaaja ei myöskään vastaustilanteessa joudu kesken kaiken tilille vastauksistaan, kuten saattaa tapahtua haastattelutilanteessa. (Eskola 1997, 14.)

Vastaajille jaetaan satunnaisesti eri kehyskertomuksen sisällään pitämä vastauspaperi, eli yksi vastaaja saa eteensä kuitenkin vain yhden eläytymishetken. Pyydän vastaajia kirjoittamaan vastauspaperiinsa sukupuolen ja iän, mutta muut henkilötiedot jäävät tutkimusaineistoni ulkopuolelle. Eläytymismenetelmän kehyskertomuksessa ohjeistan lukiolaisia eläytymään toimittajan ammattirooliin. Eskola (em., 18) nostaa esille hyvän näkökulman pohtiessaan kehyskertomusten roolia eläytymismenetelmän käytössä. Kehyskertomuksiin kirjoitetut tarinat eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta, vaan ne ovat mahdollisia tarinoita siitä, mitkä asiat saattavat todellisuudessa toteutua ja mitä eri asiat vastaajille merkitsevät (em, 18). Edellämainittu seikka tekee juuri oman tutkimukseni kannalta valitsemastani tiedonhankintamenetelmästäni mielenkiintoisen.

Kuten Eskolakin (1997, 25) huomauttaa, määrällisessä ”tutkimuksessa pyritään usein tilastolliseen yleistettävyyteen. Sen sijaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja erityisesti eläytymismenetelmätutkimuksessa ei tavoitteena ole aineiston tilastollinen yleistettävyys. Sen sijaan tutkijan päämääränä voivat olla tulokset, jotka ovat siirrettävissä oman tutkimuspopulaation

ulkopuolelle”. Eskola kiteyttää sen tarkoituksen, jota tutkimuksellani tavoittelen. Haluan ottaa osaa suurempaan keskusteluun nuorten median käytöstä, sen lukutavoista ja kriittisistä taidoista ymmärtää tiedon alkuperä nykyisessä digitaalisessa yhteiskunnassa. Haluan tuoda oman osani siihen keskusteluun, jota käydään journalismin tulevaisuudesta ja laadusta höystettynä nuorten näkökulmalla asiaan. En pyri suureen yleistettävään tutkimustulokseen, vaan pienen otannan avulla nostan pinnalle käsityksiä, joita lukiolaisten keskuudessa ilmenee. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein termiä tulosten yleistettävyydestä, kun taas määrällisessä tutkimuksessa on ollut tapana puhua aineiston yleistettävyydestä (Eskola 1997, 25).

Eläytymismenetelmän kritiikki on kohdistunut siihen, että se tuottaa pelkkiä stereotyyppioita, eli yleisiä, tyypillisiä ja arkisia vastauksia (Eskola 1997, 29). Haluan kysyä, mitä pahaa on stereotyyppioissa? Eskola (em., 29) tukee omaa stereotyyppioiden puolesta puhuvaa asennettani, kyseenalaistamalla stereotyyppiat osaksi jokapäiväistä elämää. Hän huomauttaa, että suurinpiirtein jokainen ihmistieteellinen tutkimusmenetelmä tuottaa arkielämälle tyypillisiä repertuaareja. Ja kun tarkoituksenani on tutkia lukiolaisten käsityksiä toimittajan työstä, eläytymismenetelmä kaivaa esille hyvin konkreettisia ajatuksia, joilla on vahva kytkös nuorten arkielämään. Ympäröivällä mediamaailmalla on vahva vaikutus siihen, millaiseksi nuorten stereotyyppia toimittajan ammattiroolista juuri heidän ajatuksissaan on muodostunut.

Seuraavassa esittelen opiskelijoille esittämäni yhden kehyskertomuksen kaksi variaatiota, A:n ja B:n.

Kehyskertomus A.

Kuvittele itsesi Aamulehden uutistoimituksen toimittajaksi. Olet aamulla saanut työtehtäväksesi kirjoittaa jutun Tampereelle avattavasta uudesta kasvisruokaravintolasta. Työpäiväsi on juuri päättynyt ja olet lähdössä kotiin. Sinulla on tunne siitä, että onnistuit työssäsi tänään. Kirjoita kertomus päivästäsi. Eläydy toimittajan rooliin, ja kerro mitä olet päivän aikana tehnyt. Millaisia työvaiheita olet käynyt läpi ja mitä kaikkea päiväsi aikana on tapahtunut? Mitä sait päivän aikana aikaiseksi?

Kirjoita selkeällä käsialalla. Sinun ei tarvitse kirjoittaa nimeäsi paperiin, mutta täytyä yläreunaan ikäsi ja sukupuolesi. Voit jatkaa kirjoittamista paperin kääntöpuolelle. Kertomukseen ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia, joten kirjoita vapaasti mieleesi tulevia asioita.

Kehyskertomus B.

Kuvittele itsesi Aamulehden uutistoimituksen toimittajaksi. Olet aamulla saanut työtehtäväksesi kirjoittaa jutun Tampereelle avattavasta uudesta kasvisravintolasta. Työpäiväsi on juuri päättynyt ja olet lähdössä kotiin. Sinulla on tunne siitä, että epäonnistuit työssäsi tänään. Kirjoita kertomus päivästäsi. Eläydy toimittajan rooliin, ja kerro mitä olet päivän aikana tehnyt. Millaisia työvaiheita olet käynyt läpi ja mitä kaikkea päiväsi aikana on tapahtunut? Mitä sait päivän aikana aikaiseksi?

Kirjoita selkeällä käsialalla. Sinun ei tarvitse kirjoittaa nimeäsi paperiin, mutta täytä yläreunaan ikäsi ja sukupuolesi. Voit jatkaa kirjoittamista paperin kääntöpuolelle. Kertomukseen ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia, joten kirjoita vapaasti mieleesi tulevia asioita.

5 ANALYYSIEN KUVAUS, TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Ennen varsinaisen analyysin aloittamista, tein aineistolleni karkean teemoittelun, jossa jaoin aineiston kahteen temaan: epäonnistuneiden työpäivien ja onnistuneiden työpäivien ryhmiin. Karkean teemoittelun jälkeen aloitin analyysini lukemalla kaikki kirjoitukset läpi moneen kertaan. Kun minulle oli hahmottunut jonkinlainen kuva mieleeni keräämästäni aineistosta, aloin etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastausten väliltä. Yhtäläisyyksien ja erojen hahmottaminen tuotti minulle melko nopeasti käsityksen siitä, millaisista toimittajista nuoret kirjoittavat. Aloin luokitella vastauksia kolmeen kategoriaan, eli toimittajatyyppeihin, jotka nimesin mielestäni tyyppiryhmää parhaiten kuvaavalla nimellä. Kun olin saanut kasaan kolme tyyppiryhmään, kävin jokaisen ryhmän läpi tutkimuskysymys kerrallaan. Miksi valitsin juuri nämä kolme toimittajatyyppejä? Mitä nuoret kirjoittavat tiedonhausta ja haastatteluista? Millainen rooli kuvilla ja visuaalisuudella on nuorten mielikuvissa? Mitkä seikat johtivat toimittajan työpäivän epäonnistumiseen tai onnistumiseen?

Analyysini etenee tutkimuskysymyskerrallaan toimittajatyyppeiden kuvauksesta aineistonkeruun ja haastatteluiden merkityksiin nuorten mielikuvissa. Sen jälkeen keskityn visuaalisuuden rooliin nuorten ajatusmaailmoissa ja lopuksi käyn läpi seikkoja, jotka saivat toimittajat epäonnistumaan tai työpäivässään.

5.1. Toimittajatyypit

Aineistoni on sopiva tyypittelyyn, sillä KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovarannon (2006) mukaan eläytymismenetelmällä kerätystä aineistosta, eli lukiolaisten vastauksista, on mielekästä erotella yleisiä ja tyypillisiä menetelmiä. Tyyppikuvauksia vertailemalla nousee helposti esiin, kuinka eri tyypit eroavat toisistaan ja millaisia tyyppejä aineistosta voidaan rakentaa. KvaliMOTV:n mukaan ”kuvaukset ovat läpileikkauksia tai tiivistelmiä aineistosta, joissa kiteytyvät aineiston keskeisimmät elementit” (2006).

Erottelin aineistostani kolme erilaista toimittajatyyppejä. Ensimmäinen niistä on ryhmä A, jonka nimesin lukijoiden palvelija -toimittajaksi. Tähän ryhmään tiivistin kuuluvaksi yhdeksän vastaajaa 27 vastauksen joukosta. Lukijoiden palvelijoista neljä toimittajaa epäonnistui ja viisi toimittajaa onnistui työssään päivänsä aikana.

Toinen toimittajien tyyppiryhmä B sai nimekseen kriitikko-toimittajan. Tähän ryhmään kokosin kahdeksan vastausta, joista kuusi toimittajaa epäonnistui työssään ja kaksi onnistui.

Kolmannen toimittajatyypin nimesin tavalliseksi tallaajaksi. Tähän ryhmään tiivistyy yhteensä 10 vastausta, joista viisi toimittajaa epäonnistui työpäivänsä aikana ja viisi onnistui.

Kuten huomata saattaa analyysini ensimmäisessä vaiheessa tekemäni vastausten jako eri toimittajatyypien välillä jakautui hyvin tasaisesti. Keräsin yhteensä 27 vastausta, joista ryhmään A kerääntyi yhdeksän vastausta, ryhmään B kahdeksan vastausta ja ryhmään C kymmenen vastausta. Tästä melko tasaisesta jaosta voin karkeasti päätellä, että nuorten ajatuksissa toimittajantyöstä ei ole vain yhtä vahvasti esiin nousevaa ajatusmaailmaa tästä ammatista. Nuorten vastausten läpikäyminen oli hyvin rikas prosessi, joka avasi omia käsityksiäni nuorten ajatusmaailmasta. Epäonnistuneiden työpäivien ja onnistuneiden työpäivien vastaukset jakautuvat kolmen ryhmän kesken hyvin epätasaisesti, sillä jaoin vastauspaperit nuorille hyvin sattumanvaraisessa järjestyksessä. Tavoitteenani oli kerätä suunnilleen saman verran vastauksia molemmista kehyskertomuksista, mutta en tehnyt vastauspaperien jakamisessa tarkkaa jakoa.

Seuraavaksi käyn aineistoani läpi tutkimuskysymyksiini nojautuen. Olen analysoinut aineistoa tutkimuskysymykset mielessä pitäen, mutta kirjannut ylös myös havaintoja pääkysymysten ohi. Jos olisin pidättäytynyt tarkasti vain tutkimuksen pääkysymyksissä, tietty osa mielenkiintoisista nuorten ajatuksista olisi jäänyt analysoimatta. Eläytymismenetelmä pohjautuu vahvasti nuorten vapauteen kirjoittaa asioista ilman suuria rajoituksia, joten en myöskään voinut jättää aineistoa tutkimuskysymysten ulkopuolelta analysoimatta.

Lukijoiden palvelija -toimittajien työssä korostui journalistin halu kirjoittaa juttua yleisölleen. Lukijoiden palvelijat halusivat tarjota kasvisruokaravintolasta monipuolisen juttupaketin kaupunkilaisille. Tämän ryhmän vastauksissa kuvaajat tai kuvien ottaminen nousi kaikista eniten esille. Toimittajat vierailivat paikalla ravintoloissa ja haastattelivat sekä ravintolan henkilökuntaa että asiakkaita tai asukkaita kaupungilla. Toiset toimittajat kirjoittivat reittiopastuksia, faktalaatikoita ja aukioloaikoja juttuunsa. Joidenkin toimittajien mielestä oli ehdottoman tärkeä kertoa uudesta ravintolasta, jotta kaupunkilaiset olisivat tietoisia terveellisen ruuan mahdollisuuksista kaupungissa.

Tyyppiryhmä B:n nimesin kriitikko-toimittajaksi. Tähän ryhmään kuuluu yhteensä kahdeksan vastausta, joista kuusi käsittelee toimittajan epäonnistunutta työpäivää ja kahdessa vastauksessa nuori kirjoittaa onnistuneesta päivästä. Kaikissa tämän ryhmän vastauksissa toimittaja vierailee

työpäivänsä aikana kasvisruokaravintolassa. Jokaisessa vastauksessa myös kuvaillaan, kuinka toimittaja maistelee ja arvioi ravintolan ruokaa yhtenä työtehtävänä. Nämä kaksi edellämaitsemaani näkökulmaa vastauksissa ovat vahvoja perusteluja sille, miksi olen tyypitellyt nuorten vastaukset juuri kyseiseen ryhmään kuuluviksi. Kaikista vastauksista kumpuaa hyvin vahvasti arvioiva ja tarkasteleva työpäivän ilmapiiri.

Aineistoni viimeisen ryhmän nimesin tavalliseksi toimittajaksi. Näistä vastauksista oli mielestäni vaikea hahmottaa yhtä erityistä piirrettä, joka olisi yhdistänyt kaikkia vastauksia. Vastauksista ei varsinaisesti heijastunut nuorten mielikuvaa lukijoita palvelevasta toimittajuudesta. Toisaalta vastaukset eivät myöskään keskittyneet kriittiseen lähestymistapaan ja arvioivaan juttutyyppiin, kuten kriitikko-toimittajien ryhmässä. Kolmannen ryhmän vastauksista löysin joitakin yhteneväisyyksiä tosielämän toimittajien työnkuvasta. Monet vastauksista olivat hyvin napakoita ja niissä kirjoitettiin sujuvalla tavalla toimittajan arjesta. Mitään ihmeellistä ei oltu lisätty, mutta kaikki tarvittavat työvaiheet löytyivät vastauksesta.

Seuraavaksi pureudun analyysissäni aineistooni tutkimuskysymys kerrallaan.

5.2. Tiedonhaku ja haastattelut osana toimittajan työtä

Lukijoiden palvelija -toimittajista osa mainitsee tehneensä taustatutkimusta ennen kasvisruokaravintolasta kirjoittamista. Aihetta lähestytään etsimällä tietoa kyseisestä ravintolasta internetistä tai lehdistä. On mielenkiintoista huomata, että toimittajat etsivät tietoa ravintolasta, jota ollaan vasta avaamassa. Kehyskertomuksessa mainitaan, että ”olet saanut työtehtäväksesi kirjoittaa jutun Tampereelle avattavasta uudesta kasvisruokaravintolasta.” Ehkä nuorten oletus löytyivistä ennakkotiedoista kumpuaa juuri siitä, että nykyisin kaikista uusista ravintoloista ja tapahtumista kirjoitetaan verkossa ja sosiaalisessa mediassa jo kauan ennen kuin esimerkiksi ravintola aukeaa. Nuorilla on ilmeisesti myös oletus siitä, että toimittajat käyttävät Facebookia luotettavana taustamateriaalin lähteenä. Vastaaja1 kirjoittaa etsivänsä ”*faktatietoa netistä, esimerkiksi paikan sivuilta ja Facebookista.*”

Eräs toimittajista kertoo saapuvansa töihin kello kahdeksan ja saa tehtäväkseen kirjoittaa uudesta kasvisruokaravintolasta.

”Avaan tietokoneen ja teen taustatutkimusta. Saan selville heidän nettisivujensa perusteella yhteystiedot ja konseptin. Pistän ne ylös ja lähden kyseiseen ravintolaan paikan päälle”, kirjoittaa vastaaja 11.

Vastaaja 13 kertoo tehneensä taustatutkimusta jo edellisenä päivänä. *”Joten paikan päällä jää tehtäväksi faktojen tarkistus, omistajan ja/tai työntekijän haastattelu sekä mahdollinen valokuvaus”*.

Nuorten huomiot taustatyön merkityksestä toimittajan työssä kertovat mielestäni siitä, että he ymmärtävät toimittajan työn luonnetta jollakin tasolla. Erityisesti he ymmärtävät sen, että toimittajan työllä on vahva side teknologisoituneeseen nykypäivään. Mistäpä muualta toimittaja taustatietonsa etsisi kuin internetistä? Toisaalta on myös jollakin tavalla surullista, että kaikki mainitsevat internetin toimittajan työn tiedonlähteeksi. Internetiä pidetään siis jollakin tasolla totuuden lähteenä. On silti positiivista huomata, että nuoret ymmärtävät taustatyön olevan tärkeä osa työtä. Lukijoiden palvelija –toimittajat eivät olleet ainoita, joiden kohdalla taustatutkimus mainitaan toimittajan päivän alussa. Nuoret käsittävät, että työn luonteeseen kuuluu juttukeikan taustatietojen tarkistaminen ennen varsinaisen haastattelun tekemistä.

Lukijoiden palveljoista kahdeksan kymmenestä kirjoittaa vierailevansa kasvisruokaravintolassa työpäivänsä aikana. Kahdesta jäljelle jäävästä toimittajasta toinen tekee haastattelun soittamalla ravintolan omistajalla, mutta vastauksessa ei mainita vierailua ravintolassa. Toinen toimittaja lähestyy aihetta vain kuluttajien näkökulman kautta. Vastaaja 4 kirjoittaa:

”Päätin lähteä haastattelemaan useita ihmisiä tästä aiheesta ja mielipiteet olivat useimmiten iloisia. Tästä voimme tehdä johtopäätöksen, että ihmiset ovat halukkaita omaksumaan yhä terveellisemmän elämäntavan kuin aikaisemmin jolloin jouduttiin tyytymään vain pikaruokaravintoloihin.”

Edellisellä viittauksella herätän kenties ilmoille kysymyksen siitä, millä perusteella tyypittelin vastaajan 4 lukijoiden palvelija -toimittajaksi. Toimittajan mielestä Tampereella on jo liiaksi pikaruokaravintoloita. Kasviruokaravintola tuo monipuolisuutta kaupungin ravintolatarjontaan, *”sillä monet ovat sitä mieltä, että kaupungissa on vaikea syödä terveellisesti ja tämä uusi kasviruokaravintola tulee tarjoamaan terveellisemmän vaihtoehdon sitä haluaville asiakkaille”*. Toimittaja siis kokee, että on vastuullista ja oikein kertoa kuluttajille kaupungin ravintolatarjonnan monipuolistumisesta. Taustalla on kaupungin asukkaiden, mutta myös toimittajan oma mielipide

siitä, että Tampereella on vaikea syödä terveellisesti. En ota kantaa siihen, kuinka validi tällainen väite tosielämässä on, mutta tutkimukseeni vastannut nuori kokee, että toimittajalla on valtaa vaikuttaa siihen, miten kaupunkilaiset syövät. On lukijoiden palvelemista kertoa uudesta ravintolasta kuluttajille.

Nuoret mainitsevat toimittajan aikeet mennä ravintolaan paikan päälle heti vastaustensa alussa. Kasvisruokaravintolassa vierailu nostetaan isoon rooliin yhtenä toimittajan työpäivän työvaiheista, joten sen takia liitän aiheen koskemaan myös ensimmäistä tutkimuskysymystäni haastatteluiden ja tiedonkeruun merkityksestä nuorten ajatusmaailmassa.

Kolme toimittajaa on sopinut haastattelut ravintolahenkilökunnan kanssa etukäteen. Vastaaja 2 kerää haastattelussa tietoja ravintolan ominaisuuksista ja työntekijöistä. Vastaaja 21 kirjoittaa ravintolan omistajan epäluuloisesta suhtautumisesta toimittajaa kohtaan. Hän kirjoittaa siitä, kuinka haastateltava katsoo toimittajan lehtiötä epäluuloisesti, kun journalisti kirjoittaa kaiken ylös.

”Älä laita tuota lehteen mitä äsken sanoin, hän sanoo”. Nyökkäät, mutta tiedät, että hyvissä jutuissa paljastetaan aina salaisuuksia.”, lukiolainen kirjoittaa.

Lukiolaisen käsitys haastateltavan suhtautumisesta toimittajaa kohtaan kertoo kenties siitä, millaista journalismia kyseinen nuori on kohdannut. Voi olla, että tämän nuoren käsitys journalismista pohjautuu iltapäivälehtien huomionhakuiselle uutisoinnille, jonka tarkoituksena on paljastaa asioista usein jokin salaisuus tai ennenkuulumaton käänne. Nuoren ajatukset toimittajan työn tavoitellusta lopputuloksesta muokkaavat myös nuoren käsityksiä toimittajan luonteesta. Toimittajan pitäisi olla utelias ja salaisuuksia paljastava haukka myös tilanteessa, jossa toimittaja on saanut tehtäväkseen kirjoittaa kaupunkiin avattavasta uudesta ravintolasta. Vastaaja 21 jatkaa haastattelutilanteen kuvailemista.

”Omistaja istuu vieressä ja paikan henkilökunta mulkoilee sinua aivan kuin olisit joku ruokakriitikko. Ja et ole vegaani, joten ruoka ei muutenkaan maistu sinulle.”

Kaiken kruunuksi toimittajan lehtiön päälle kaatuu keittoa, joten kaikki mitä omistaja aikaisemmin kertoi on nyt poissa. *”Muut toimittajat väärentelevät asioita, mutta et aio tehdä niin”*, nuori kirjoittaa.

Toimittaja myös tuntee väsyvänsä, jalkoja särkee ja hän huomaa ajattelevansa, miten helppoa jokin toinen työ olisi. ”*Tuntitaksa ei käy, vaan saat palkan uutisesta* ”, nuori jatkaa vastauksessaan.

On mielenkiintoista huomata millaisena tilanteena nuori kokee työn haastatteluvaiheen. Vastauksessa on paljon asioita, jotka vaikeuttavat haastattelutilannetta. Toimittaja todella on suurennuslasin alla, ja monet asiat menevät haastattelussa pieleen. Nuoren vastauksen mukaan, toimittaja jatkaa jutun kirjoittamista myöhemmin kotonaan, mutta kirjoittaminen on vaikeaa.

”Moraali tulee vastaan. Ollako sarkastinen ja lytätä koko paikka niin kuin kuuluisi, vai ottaako omistajan mukavuus huomioon ja valehdella hieman paikan hienoudesta?”

Näihin lauseisiin kiteytyy lukiolaisen käsitys toimittajan työn moraalista puolesta ja objektiivisuudesta. Haastattelutilanne ei ollut mennyt onnistuneesti ja ruoka oli ollut pahaa, mutta nuori ymmärtää, että objektiivisuus on yksi toimittajan työn keskeisimmistä arvoista. Vastauksessa ei kerrota mihin ratkaisuun toimittaja jutussaan päätyy, mutta nuoren huomio moraalista on mielenkiintoinen oivallus. Toimittaja ei ole saanut tehtäväkseen kirjoittaa ravintolasta arvostelua, vaan uutisen paikan avaamisesta. Tämän takia on myös mielenkiintoista huomata, että nuori ymmärtää eron uutisen ja ravintola-arvostelun välillä.

Seuraavaksi pohdin sitä, mitä nuoret kirjoittavat haastattelemisesta ja haastatteluihin valmistautumisesta. Millaisia kysymyksiä toimittaja esittää haastateltaville? Ketkä tulevat kuulluiksi ja mihin asioihin toimittaja kiinnittää huomiota ennen haastattelua ja haastattelun aikana?

Vastaaja 20 kertoo toimittajan haastattelevan ravintolan kokkia. Nuori myös kirjoittaa, että ennen toimistolle suuntaamista toimittaja haastattelee muutamaa asiakasta, ”*jotka eivät valitettavasti olleet kovin juttutuulella.*” Toimittaja palaa toimistolle ja alkaa käymään läpi aineistoaan. Heti alkumetreillä hänelle selviää, että ravintolasta mukaan saatu aineisto on liian suppea.

” -- jotenkin jäi semmoinen fiilis, että tarvitsisin lisämateriaalia tai tietoa kasvisruuasta ylipäättänsä, sillä itselläni ei ole paljoa henkilökohtaista kokemusta tai tietoja asiasta. Tilanne ei vaikuttanut hyvältä, koska juttu piti saada valmiiksi seuraavan päivän lehteen.”

Toimittajan haastatteluaineisto perustuu kokin jututtamiseen sekä muutaman asiakkaan haastatteluun. Mietin paljon sitä, mitä toimittaja on haastateltavilta kysynyt ja millaiseksi jutuksi

hän on päivän työtehtävän mieltänyt. Onko nuori ymmärtänyt, että toimittajan päivän tehtävänä oli kirjoittaa juttu ravintolan avajaisista. Nuori kirjoittaa vastauksessaan: *”Aamupäivällä aloitin työpäiväni suuntaamalla vasta avattuun kasvisravintolaan, tehtävänäni valmistaa uutinen aiheesta”*. Vastauksen alun perusteella vaikuttaa siltä, että nuori on ymmärtänyt toimittajan työtehtävän oikein, mutta työn päämäärä ei näy toimittajan työn vaiheissa. Nuoren vastauksessa toimittaja jatkaa tiedonhakua internetin keskustelupalstoilla.

”Saadakseni lisätietoa minun täytyi lukea netin keskustelupalstoja ja yrittää saada sieltä näkökulmia. Uutisesta tuli oman urani pohjanoteeraus ja oikeastaan toivon ettei sitä julkaistaisi.”

Tähän nostamaani sitaattiin päättyy vastaajan 20 kirjoitus toimittajan työpäivästä. Toimittajan työ ravintolassa jäi vajavaiseksi eikä vastauksessa mainittu toimittajan yrittäneen haastatella paikan omistajaa. Tarkoituksena oli tehdä uutinen paikan avajaisista, mutta lopulta toimittajaa harmitti se, että hänellä ei ollut tarpeeksi tietoa kasvisruuasta. Oman tulkintani mukaan nuori ymmärsi millainen työtehtävä toimittajalla oli edessään, mutta itse työnvaiheet jäivät vajavaisiksi, jolloin myös lopputuloksen toteuttaminen oli toimittajasta hankalaa. Vastaja 20 mielestä keskustelupalstat ovat validi tiedonlähde toimittajalle. Tulkitsen vastausta kuitenkin niin, että toimittaja ei kirjoita juttua keskustelupalstojen perusteella, vaan nuoren ajatusmaailmassa toimittaja hakee tukea ja ohjausta omille kasvisruokaan liittyville ajatuksille. Miksi toimittajan täytyy muodostaa mielipidettä itse kasvisruuasta, kun tehtävänä oli kirjoittaa juttu kasvisruokaravintolan avajaisista.

Vastaja 13 vastasi kehyskertomukseen, jossa toimittaja koki epäonnistuneensa työpäivässään. Tässä vastauksessa nuori kertoo toimittajan unohtaneen kameran akun toimitukseen ja unohduksella on suuri vaikutus toimittajan itseluottamukseen ja mielialaan, mutta ei varsinaisesti työn lopputulokseen. Nuori kertoo, että toimittaja on tehnyt edeltävänä päivänä taustatutkimusta, *”joten paikan päällä jää tehtäväksi faktojen tarkistus, omistajan ja/tai työntekijän haastattelu sekä mahdollinen valokuvaus”*. Vastaja 13 on yksi niistä harvoista nuorista, joka mainitsee faktojen tarkistuksen osana toimittajan työtä. Toimittaja tarkistaa taustatiedot, mutta huomaa niissä puutteita. Toimittaja on määritellyt ravintolan lakto-ovo-vegaaniseksi tai vegaaniseksi, intialaistyyppiseksi ravintolaksi. Omistaja kuitenkin huomauttaa, että ravintolassa tarjoillaan indonesialais tyylistä ruokaa. *”Tämä on minulta vain pieni virhe, joka ei pääse edes juttuun saakka.”* Millä tavoin toimittaja aikoo kertoa uuden ravintolan avajaisista, jos hän ei aio mainita millaista ruokaa ravintolassa tarjoillaan?

Toimittaja jatkaa omistajan haastattelemista, ja kyselee ”*pääasiat sekä sellaisia asioita, jotka voisivat kiinnostaa lukijoita*”. Edeltävässä lainauksessa on perustelu sille, miksi olen määritellyt kyseisen vastauksen lukijoiden palvelija –toimittajaksi. Toimittaja haluaa jutullaan auttaa lukijoita ja haastattelun näkökulma on lukijoita kiinnostavassa tiedossa. Nuori kirjoittaa, että haastattelun loppupuolella omistaja tulee tarjoamaan vastavalmistettua kasvispiirakkaa toimittajalle. Piirakat löytyvät myös ravintolan ruokalistalta.

”Hän haluaa minun maistavan yhden (ja luultavasti kehuvan niitä jutussani)”, nuori kirjoittaa.

Mistä voi johtua nuoren oletus siitä, että omistaja odottaa toimittajan kirjoittavan ruuasta positiiviseen sävyyn. Onko nuori enimmäkseen lukenut ravintola-arvosteluita tai juttuja avajaisista, joissa toimittajat pääasiassa kehuvat ravintoloiden ruokia. Onko nuorella mielessään oletus siitä, että yrittäjät tavoittelet usein omaa etuaan tehdessään yhteistyötä toimittajien kanssa. Vai pohtiiko nuori sitä, että toimittajien pääasiallinen tarkoitus olisi kirjoittaa julkisista ja yhteisistä asioista negatiiviseen sävyyn. Vaikka ravintola on kenties yksityinen yrittäjä tai kenties johonkin ketjuun kuuluva ravintola, on kyse silti julkisesta ja kaikille avoimesta palvelusta kaupungissa.

Vastaaja 13 kirjoittaa myös siitä, kuinka toimittajalla on tapana tarkistaa muistiinpanot haastateltavalta jo keikkapaikalla.

”Tykkään tarkistuttaa ylöskirjaamiani asioita haastateltavalta haastattelun jälkeen, joten luen omistajalle muodot, joihin olen pistänyt hänen sanansa. Hän ei löydä niistä virheitä ja hyväksyy alustavan muodon.”

Tämä on erityinen kohta nuoren vastauksessa, sillä kovin moni nuori ei ole huomionnut tätä työnvaihetta. Ei ole kovin tavallista, että toimittaja lukee muistiinpanojaan haastateltavalleen keikkapaikalla, mutta toisinaan joitakin sitaatteja on hyvä tarkistaa. Nuoren vastauksesta kuitenkin ilmenee, että sanamuodot ovat alustavia, joten niissä lienee edelleen muokkaamisvaraa. Sitaattien tarkistaminen kertoo siitä, että nuori ymmärtää haastateltavan oikeuden omiin sitaatteihinsa. Journalistin ohjeiden (2017) 18:n artiklan mukaan ”haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on syytä suostua, jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa. Tarkastamisoikeus koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle”.

En tiedä onko nuori tietoinen journalistin ohjeista, mutta nuori on sisäistänyt toimittajan eettisen tavan toimia oikein. Ehkä nuori kokee, että toimittaja kirjoittaa omistajalle henkilökohtaisesta asiasta. Onhan kyse sentään ravintolan omistajan haastattelusta, joten jutulla saattaa olla vaikutuksia myös ravintolan pitäjän taloudelliseen tilanteeseen. Nuori siis ymmärtää, että toimittajan tapa tarkistaa sitaatit suojelee myös omistajan selustaa ja on hyvän tavan mukaista.

Myös vastaaja 6 kertoo toimittajan aloittavan jutun suunnittelun lukijoiden näkökulmaa pohtimalla, eli *”miettimällä mitä lukijoita voisi kiinnostaa ravintolasta”*. Toimittaja pohtii myös kysymyksiä, joita voisi kysyä ravintolan omistajalta. Nuori kirjoittaa, että ravintolassa toimittaja kysyy omistajalta muun muassa: *”Miksi päätit perustaa juuri kasvisruokaravintolan? Mikä on ruoka-annostenne keskimääräinen hinta?”* Toimittaja kysyy myös omistajan taustasta ja omasta lempiannoksesta. Toimittajan esittämät kysymykset ovat hyvin konkreettisia ja toimittaja haluaa selvittää, miksi kyseinen ravintola on päätetty avata Tampereelle.

Oman tulkintani mukaan nuoren luoma toimittajakuva piirtyy hyvin lähelle todellisuutta. Toimittajan tarkoituksena on ottaa selvää uudesta kasvisruokaravintolasta, joten omistajan tausta ja omat intressit uuden paikan avaamiselle ovat mielestäni tärkeitä. Myöhemmin vastauksessa nuori kirjoittaa, että lopulta valmis juttu alkaa paikan taustojen esittelyllä ja jonka jälkeen omistaja pääsee ääneen. Haastatteluosion jälkeen toimittaja kertoo ruuasta, jota pääsi ravintolassa maistamaan. Nuoren kuvittelemassa jutussa ja työpäivässä yhdistyvät uutisjuttu ja ravintola-arvio. On mielenkiintoista, että niin monessa jutussa mainitaan toimittajalle tarjottu ruoka. Onko monilla nuorilla oletus siitä, että toimittajat on aina saatava vakuutetuksi ravintolan tasosta juuri ruuan avulla. Aivan kuin toimittajat eivät voisi kirjoittaa objektiivista juttua uuden ravintolan avaamisesta, ilman että he ovat myös maistaneet ravintolan ruokaa. Lukijoiden palvelija –toimittajien ryhmässä ruoka ei kuitenkaan ole pääasiassa toisin kuin toimittajatyypin B:ssä, jossa ruoka korostuu erittäin merkittävästi.

Vastaaja 25 kirjoittaa hyvin lyhyesti toimittajan tekemistä haastatteluista ravintolassa. Toimittaja haastattelee omistajaa ja työntekijöitä, mutta avajaisten väenpaljous vaikeuttaa työn tekemistä.

”Väkeä alkoi tulvia sisään enemmän kuin olin kuvitellut. Kovassa kiireessä työntekijän haastattelu jäi hieman kesken, mutta turvauduin kirjoittamaan omia tuntemuksiani ravintolasta. Räpsin kuvia, kyselin ihmisten mielipiteitä ravintolan viihtyvyydestä sekä ruuasta.”

Toimittaja ei siis ollut varannut erillistä haastatteluaikaa, vaan saapuu avajaisiin paikalle asiakkaiden tavoin ja haastattelee ravintolan henkilökuntaa heidän työnsä lomassa. Kuten ylläolevasta sitaatista voi huomata, haastatteluiden sijasta toimittaja turvautui kirjoittamaan omia tuntemuksia ravintolasta sekä kyselemään asiakkaiden mielipiteitä. Nuori saattoi mieltää juttuaiheen enemmän ravintolan avajaisia käsitteleväksi tunnelmajutuksi kuin uutisjutuksi. Nuori jatkaa vastauksessaan:

”Lähdin takaisin toimistolle kokoamaan saamiani materiaaleja. Jutun olisi tarkoitus olla huomiossa lehdessä etusivulla. Onhan uusi kasvisravintola Tampereen suurin. Kirjoitin mielestäni hyvän jutun ja sain siihen kaiken tarvittavan.”

Nuoren sitaatti tukee omaa pohdintaani siitä, että nuoren mielestä jutulla on painoarvoa lehdessä, mutta lyhyeksi jäänyt haastatteluvaihe ei häirinnyt toimittajan omaa tuntemusta työtehtävän epäonnistumisesta. Toimittaja sai keikalta kaiken tarvittavan materiaalin mukaansa.

Erään nuoren vastaus poikkeaa kaikista muista hyvin merkittävällä tavalla. Olen tyypitellyt toimittajan lukijoiden palvelijaksi, mutta nuoren mielikuvissa toimittaja lähestyy aihetta hyvin toisenlaisesta näkökulmasta kuin muut toimittajat. Vastaja 4 kirjoittaa toimittajan olevan innoissaan uudesta työtehtävästä, sillä taustalla on myös hänen oma kiinnostuksensa uutta ravintolaa kohtaan. Toimittaja ei kuitenkaan lähde ravintolaan paikan päälle, vaan kerää haastatteluaineistonsa ainoastaan kaupunkilaisilta.

”Päätin lähteä haastattelemaan ihmisiä tästä aiheesta ja mielipiteet olivat useimmiten iloisia.”

Toimittajan näkökulma juttuun on hyvin kuluttajalähtöinen ja kaupunkilaisten mielipiteet ovat suuressa roolissa. On mielenkiintoista pohtia, miksi nuori mieltää toimittajan työpäivän juuri tällaiseksi. Vastauksesta herää ajatus siitä, että toimittajan omalla kiinnostuksenkohteella on suuri vaikutus siihen, miten toimittaja työtehtäväänsä suhtautuu ja miten työpäivän kulku toteuttaa. Entä jos toimittaja olisi ollut kasvisruokaravintoloita vastaan? Miten hän olisi siinä tapauksessa toiminut? Onko nuoren omalla suhtautumisella kasvisruokaan vaikutuksia siihen, millaiseksi hän mieltää toimittajan työpäivän. Vai onko vain niin, että nuori on mieltänyt juttuaiheen gallupin tapaiseksi jutuksi uutisjutun sijasta. Toimittajan omat intressit kumpuavat myös lopullisesta mielipiteestä työpäivän onnistumisesta. Nuori kirjoittaa:

”Itse olen myös samaa mieltä haastattelijieni ihmisten kanssa. Sain hienon aiheen käsittelyyn ja sain toteutettua sen hyvin ja voin hyvällä mielellä jatkaa kohti huomista työpäivää.”

Vastaaja 11 mainitsee haastattelut vain yhdellä lauseella osana toimittajan käyntiä kasvisruokaravintolassa. *”Haastattelen muutamaa asiakasta, paikan pyörittäjää tai/ja kokkia”*, nuori kirjoittaa. Lukiolainen ei siis erityisesti keskity vastauksessaan siihen, mitä kysymyksiä toimittaja haastattelussa kysyy ja millaista tietoa toimittaja haastatteluillaan etsii. Vastaus on muuten hyvin kattava, ja siinä kerrotaan, kuinka toimittaja ottaa kuvia, havainnoi paikan tunnelmaa, tilaa ruokaa, arvioi makua sekä hinta-laatusuhdetta.

”Kaiken tämän materian kanssa lähden takaisin toimistolle ja alan kirjoittamaan juttua puhtaaksi.”

Vastaus on yksityiskohdiltaan hyvin pelkistetty, mutta nuorella on laaja kuva siitä, mitä kaikkea materiaalia toimittajan on keikalta mukaansa toimitukseen hankittava.

Kirjoitin jo aikasemmin vastaajasta 21, jonka kertomuksessa moni toimittajan asia menee keikkapaikalla pieleen. Vastauksessa toimittaja kokee haastattelutilanteen ahdistavaksi hetkeksi, jonka aikana hän on haastateltavien tarkkailun alaisuudessa. Nuoren vastauksesta suurin osa kuitenkin käsittelee juuri haastattelutilannetta, mistä voisinkin päätellä, että nuori tietää haastattelun olevan isossa roolissa toimittajan työpäivässä. Nuori kuvailee vastauksessaan hyvin tarkasti sitä, miten haastateltavat häneen suhtautuvat. Vastauksessa ei tarkemmin avata kysymyksiä, joita toimittaja esittää. Tarkkojen kysymysten sijasta nuori kuvailee tunnelmaa, joka haastattelutilanteessa vallitsee.

”Omistaja istuu vieressä ja paikan henkilökunta mulkoilee sinua aivan kuin olisit joku ruokakriitikko.”

Vastaaja 2 kertoo, että on sopinut ennakkoon haastatteluajan ravintolaan paikan pitäjän kanssa. Toimittajan aikeena on *”haastattelussa kerätä tietoa ravintolan ominaisuuksista ja työntekijöistä”*. Nuori kertoo, että jos juttu julkaistaan avajaisten jälkeen, toimittaja haastattelisi myös ravintolan asiakkaita.

”Miksi he tulivat tänne ja mitä he pitävät paikasta? Jos kyseessä on arvostelu, kävisin itse syömässä ravintolassa ja arvioisin ruokaa, viihtyvyyttä ja palvelua. Samalla kyselisin myös muiden asiakkaiden mielteitä.”

Nuori tekee selvän eron uutisjutun ja ravintola-arvostelun välille, mutta molemmissa juttutyypeissä haastattelu on suuressa roolissa. Toimittaja päästää ravintolan asiakkaat ääneen molempien juttujen toteutuksessa, mutta ravintolan ominaisuuksista saa kertoa paikan omistaja. Nuori myös kirjoittaa kahden erilaisen juttutyypin lopullisista eroista.

”Jos jutusta tulisi puhdas uutinen, purkaisin sen neutraaliin näkökulmaan, jossa ravintolaa ei mainosteta liikaa, mutta ei myöskään haukuta. Silloin kertoisin minkälaista ryysistä avajaiset saivat aikaan ravintolassa.”

Vastaaajan 1 vastaus alkaa kuvailulla siitä, kuinka toimittaja tekee muistiinpanoja, *”jonka jälkeen muotoilee tekstin koneelle ja viimeeksi taittaa sen”*. Toimittaja etsii tietoa internetistä ja soittaa paikan perustajalle.

”Kysyn häneltä muun muassa keille ravintola on suunnattu, minkälaista ja –maalaista ruokaa on tarjolla, mikä on hintataso, mihin paikka avataan, onko paljon ravintolatilaa, miksi juuri kasvisruokaa sekä haastattelen yrittäjää henkilönä.”

Toimittajan intressit ovat hyvin kuluttajalähtöisiä ja toimittaja haluaa tiedonhankinnallaan auttaa tulevaa jutun lukijaa. Nuori ei erityisesti kuvaile sitä, miten haastattelutilanne puhelimesta sujui. Vastauksen lopussa ilmenee kuitenkin hyvin selvästi se, että toimittaja haluaa jutullaan palvella lukijoitaan.

”Päivän lopussa jutustani löytyisi siis haastattelua, perustajan tietoja ja kuva, oleelliset lukijoita kiinnostavat tiedot, osoite, kulkuyhteydet ja sekä kuvitusta. Ulkoasua olisin tyylitellyt mielenkiintoa herättäväksi.”

Monista muista vastauksista poiketen, vastaaja 1 ei mainitse toimittajan omia intressejä kasvisruokaa kohtaan. Saattaako tähän vaikuttaa se, että nuoren mielikuvassa toimittaja ei lähde ravintolaan paikalle, sillä tapaaminen omistajan kanssa ei onnistunut. Vastaaja 1 kirjoittaa keikasta

ja koko työpäivästä hyvin neutraaliin sävyyn. Juttu ravintolan avajaisista on toimittajalle hyvin normaali perusuutinen eikä aihe herätä toimittajassa erityisiä tunteita.

Vastaaja 3 oli toinen nuorista, joka vastasi kriitikko-toimittajien kehyskertomukseen onnistuneesta työpäivästä. Lukiolainen kirjoittaa perusteellisesti siitä, kuinka toimittaja tekee taustatyötä ensimmäisenä työvaiheenaan kuultuaan uudesta työtehtävästä.

”Kuultuani tehtäväni aloin pikimmiten hakea taustatietoa ravintolasta ja sen perustajista. Löysinkin jotain. Lehden arkistoissa oli nimittäin 8 vuotta vanha artikkeli toisesta ravintolan perustajista. Hän esitteli artikkelissa Greenpeace-yhdistyksen toimintaa Tampereella. Ravintolan perustajapariskunnasta en löytänyt enempää arkistoista.”

Nuoren ajatusmaailmassa toimittaja lähestyy aihetta mielenkiintoisesta näkökulmasta. Voin lukea nuoren ajatuksista linkin kasvisruokaravintolan ja Greenpeace-järjestön välille. Nuori ilmeisesti yhdistää luonnonsuojelujärjestön ja kasvisruokailun liittyvän toisiinsa. Aivan kuin kasvisruokaravintolan perustamiselle täytyisi olla jokin laajempi ideologia taustallaan, sillä kyse on yhä suositummasta, mutta silti marginaalisemmasta ravintolatyypistä. Nuori jatkaa vastauksessaan ravintolan ympäristön ja kaupungin ravintolatarjonnan taustatutkimusta.

”Seuraavaksi päätin ottaa selvää minkä verran lähistöllä on jo olemassa kasvisruokaravintoloita. Yllytykseksi löysin vain yhden. Seuraavaksi otin selvää siitä mitä toimintaa tilassa on ollut johon ravintolan avattiin. En kuitenkaan löytänyt mitään kirjoittamisen arvoista.”

Nuori on kenties sitä mieltä, että toimittajan on tärkeä olla selvillä sekä perustajien historiasta että ravintolan sijainnin historiasta. Ehkä nuori ajattelee, että näiden asioiden selvittäminen tuo syvyyttä juttuun ja kertoo perustajista myös henkilökohtaisella tasolla.

Kriitikko-toimittajien ryhmässä epäonnistuneita työpäiviä kuvailevan kuuden vastauksen joukosta löytyy neljä vastausta, joissa nuori kertoo toimittajan tekevän taustatyötä ennen kasvisruokaravintolaan lähtemistä. Vastaaja 27 kertoo, että toimittaja on tehnyt taustatyön jo edellisenä päivänä.

”Olin valmiiksi laatinut muutamia pohdintoja, kysymyksiä ja asioita, joita tulisi ottaa huomioon saapuessani ravintolaan.”

Nuori ei tarkemmin kuvaile kysymyksiä tai ajatuksia, joita toimittaja on valmistellut, mutta ennakkotyön mainitseminen kertoo nuoren ymmärryksestä. Nuorella on ajatusmaailmassaan käsitys siitä, että toimittajan juttukeikat vaativat pohjustusta ja etukäteistä valmistelua.

Samoin on ymmärtänyt tilanteen vastaaja 26, mutta hän kuvailee toimittaja etsivän tietoa internetistä työpaikallaan ennen ravintolaan lähtöä.

”Aloin etsiä internetistä tietoa ravintolasta, mutta en meinannut löytää mitään, koska ravintolan omat sivutkaan eivät olleet vielä toiminnassa. Löysin vain pienen mainoksen ravintolasta, joten en tiennyt mitä odottaa.”

Eikö ole aivan normaalia, että upouudesta ravintolasta ei ole vielä tietoa internetissä. Nuoren vastaus saa minut pohtimaan, millaista tietoa nuori oletti toimittajan internetistä löytävän. Kenties keskustelupalstojen huhuja uudesta ravintolasta tai jonkin muun lehden ennakkojuttua avajaisista. Mielestäni tärkein kohta nuoren vastauksessa on sitaatin osa ”*joten en tiennyt mitä odottaa*”. Tämä paljastaa paljon nuoren ajatuksista toimittajuudesta. Aivan kuin toimittajalla pitäisi olla jokin ennakkokäsitys olemassa ennen keikkapaikalle saapumista.

Myös vastaaja 14 kirjoittaa toimittajan suuntaavan ensi töikseen internetiin etsimään tietoa ravintolasta.

”Kahvikupposen kanssa alan selailemaan internetistä kaikkea mahdollista hyödyllistä tietoa liittyen uuteen ravintolaan. Löydän omistajan puhelinnumeron ja kirjoitan sen muistiin.”

Tässä vastauksessa tiedonhaku ja taustatutkimuksen tekeminen liittyvät selvästi konkreettisten asioiden, kuten puhelinnumeron ja osoitetietojen, selvittämiseen. Nuoren mainitsema ”*kaikki mahdollinen hyödyllinen tieto*” saattaa tosin tarkoittaa myös muutakin kuin konkreettisia osoite- ja numerotietoja. Ehkä nuoren ajatuksissa toimittaja etsii myös tietoa ravintolan omistajasta tai ylipäänsä kasvisruuasta.

Vastaaja 16 kirjoittaa toimittajan tekevän taustatyötä toimituksessa, mutta nuori ei kuvaile tarkemmin, mistä toimittaja tietonsa etsii. Toimittaja kenties tekee omaa pohdintaa ja miettii

valmiiksi kysymyksiä. Taustatyö kohdistuu selvästi enemmän toimittajalle annettuun aiheeseen, kuin itse ravintolaan.

”Toimistolla teen tarvittavan pohjatyön. Mikä tästä paikasta tekee erilaisen kuin, että se on kasvisruokaravintola. Mikä on edes hyvä kasvisruoka ja sen kriteerit.”

Edellisessä sitaatissa toimittaja lähestyy aihetta selvästi suuremman teeman kautta. Muissa vastauksissa toimittajan taustatyön keskiössä on ollut ravintola ja sen omistaja, mutta vastaaja 16 lähestyy aihetta kasviruuan suunnalta.

Vastaaja 3 kirjoittaa toimittajan koettavan onneaan tavoitellessaan ravintolan omistajia. Tulkintani mukaan onnen etsintä liittyy nuoren ajatuksissa pikemminkin siihen saako toimittaja sovittua haastattelua kuin siihen vastaavatko haastateltavat puhelimeen. Nuoren mielestä on ilmeisesti onnesta kiinni suostuvatko haastateltavat toimittajan pyyntöihin. Ei ole laisinkaan itsestäänselvyys, että haastateltavat ovat suostuvaisia haastatteluihin.

”Koetan onneani ja soitan ravintolan avaaja pariskunnalle pyytääkseni heiltä haastattelun. Onnekseni sain kummatkin ja sovimme tapaavamme ravintolassa puoli kahdelta.”

Vastaajan 10 ajatuksissa toimittaja lähestyy juttuaihetta ruoka ja ravintola jutun keskiössä.

”Menin tähän kasvisravintolaan syömään ruokaa ja samalla haastattelemaan ravintolan omistajaa ja henkilökuntaa. Kun astun ravintolaan sisään, huomaan tietyntyylisen sisustuksen, jota voi hyvin kuvailla jutussa. Otan myös pari kuvaa siitä.”

Jo vastauksen alusta selviää, kuinka toimittajan tehtävän on selvästi kirjoittaa ravintolasta arvio, ja hän lähestyy aihetta hyvin ruokakeskeisesti. Omistajan haastattelu tulee tärkeysjärjestyksessä vasta näiden asioiden jälkeen. Nuoren ajatuksissa toimittaja on selvästi juttukeikalla arvioimassa ruokaa ja ravintolan ulkonäköä. Seuraava sitaatti vahvistaa omaa pohdintaani.

”Tilaan pari annosta ruokaa, jotta saan käsityksen ruuan laadusta ja mauasta. Mielestäni ruoka maistui hyvälle, joten ajattelen mainita siitä jutussa”, vastaaja 10 kirjoittaa.

Onko niin, että nuoren mielestä vain onnistuneesta ruokakokemuksesta voi kirjoittaa juttuun? Kokeeko nuori, että toimittajalla on ikään kuin velvollisuus kirjoittaa ravintolasta vain positiivisesti ja hyvässä valossa. Sitaatin kohta ”ajattelin mainita siitä jutussa” viittaa siihen, että toimittaja kirjoittaa ruuasta ainoastaan silloin kun se on miellyttänyt häntä. Nuoren koko vastauksesta heijastuu kuitenkin toimittajan keskittyminen ruokaan juttukeikan aikana. Nuori kirjoittaa haastattelun osuudesta vain lyhyesti. Jos ruoka ei olisi ollut toimittajan mieleen, olisiko nuori keskittynyt vastauksessaan enemmän toimittajan haastatteluihin ja havaintoihin ravintolan avajaisista.

Vastaaja 27 kirjoittaa toimittajan valmistautuneen ravintolassa vierailuun hyvin. Toimittaja oli jo pohtinut aihetta edellisenä päivänä sekä laatinut muistiinpanoja aiheesta.

”Olin valmiiksi laatinut muutamia pohdintoja, kysymyksiä ja asioita, joita tulisi ottaa huomioon saapuessani ravintolalle.”

Lukiolaisen vastauksessa toimittajan suhtautuminen juttuaiheeseen on hyvin arvioiva ja kriittinen.

”Kasvisruokaravintola näyttää ulkoapäin hienolta. Kävelen sisälle ravintolaan ja esittelen itseni. Kerron tekeväni juttua Aamulehteen. Minut otettiin iloisesti vastaan. Esittelyn jälkeen palasin takaisin ulos ja tutkin hieman ympäristöä. Millaisella alueella ravintola oli? Oliko se miellyttävän näköinen paikka? Oliko ulkopuolelle epämääräisen näköisiä ihmisiä?”

Nuori tarttuu vastauksessaan hyvin konkreettisiin asioihin, joilla on hänen ajatuksissaan ilmeisesti vaikutusta siihen, millaista ruokaa ravintolassa tarjoillaan. Tämä kriitikko-toimittaja on päättänyt perehtyä ravintolaan perinpohjaisesti ja haluaa tarjota lukijoilleen hyvin kattavan kuvan ravintolasta. Kriittisyys saa jatkoa, kun toimittaja palaa takaisin sisälle ravintolaan.

”Nyt vasta huomasin kuinka pimeää sisällä oli. Aivan kuin olisi luolaan astunut. Tutkin ravintolaa tarkemmin. Sen tummat seinät huusivat väriä. Miksi se oli sisustettu niin mauttomasti? Kirjoitin koko ajan muistiinpanoja ylös sekä otin kuvia ravintolasta lehteen painettavaa kuvaa varten.”

Nuoren ajatuksissa toimittajan juttukeikka piiryy hyvin mielenkiintoiseksi työtehtäväksi. Nuoren ajatuksissa toimittaja ei ole keikalla vain haastattelemassa ja arvioimassa ruokaa, vaan toimittaja keskittyy havainnoinnissaan jopa ravintolan sisustukseen. Nuoren ajatukset vihjaavat nuoren

ymmärtävän toimittajan työn monipuoliset vaatimukset ja havaintojen tekemisen tärkeyden juttukeikan aikana. Tämänkaltainen vastaus tukee todella selvästi vastauksen ryhmittelemistä kriitikko-toimittajien tyyppiryhmään.

Vastaaja 12 kirjoittaa hyvin sujuvasti toimittajan työpäivästä. Huomioin heti, että nuoren ajatusmaailmassa toimittaja työskentelee kotoa käsin. Hän lähtee kasvisruokaravintolaan kotoa ja palaa sinne myös kirjoittamaan juttua. Nuori ei mainitse toimitusta tai Aamulehteä vastauksessaan.

”Heräsin aamulla kahdeksalta, laitoin itseni edustavaan kuntoon ja lähdin bussipysäkillä. Otin bussin yhdeksältä Tampereelle ja aloin suunnistamaan kyseistä kasvisruokaravintolaa kohti.”

Vastaaja 12 kiinnittää huomiota myös haastatteluajan varaamiseen ja taustatyön tekemiseen. Nuori ei kerro tarkemmin millaisia kysymyksiä toimittaja haastateltavalle esittää, mutta voin tulkita kaiken sujuvan mallikkaasti. Kyseinen nuori on myös yksi harvoista vastaajista, jolla on käsitys toimittajan rutiinista nauhottaa haastattelu. Vastaaja 12 selvästi tietää, miten helposti toimittajan työpäivä parhaimmillaan etenee.

”Olin sopinut haastatteluajan klo 11 ravintolan perustajan kanssa. Tein kysymykset edeltävänä iltana valmiiksi joten haastattelu meni sujuvasti. Nauhoitin haastattelun etten unohda mitään tärkeää ja olennaista ja haastattelun loputtua kiitin perustajajaa ja lähdin kotia kohti.”

Käsittämäni vastaaja kertoo hyvin rauhallisesti toimittajan työpäivästä, joka sujuu loppuun asti ilman suuria ongelmia. Nuori kirjoittaa varmasti ja hänellä on selkeä kuvan työn vaatimuksista, joihin sisältyy haastattelun onnistuminen ja aikatauluissa pysyminen työpäivän aikana. Nuori käsittää toimittajan freelance työtä tekeväksi, sillä lehteä ei mainita ja toimittaja työskentelee kotoa käsin. Aikarajoitteet ovat mielikuvassa silti hyvin väljät eikä nuori kuvaile tarkemmin koska jutun pitäisi olla valmista. Toimittajalla on hyvin aikaa viimeistellä juttunsa vielä seuraavana aamuna. Tätä letkeää aikataulua nuori perustelee toimittajan huolellisella suhtautumisella virheiden tarkistukseen, mikä on tietenkin tärkeä seikka toimittajan työn laadullisessa puolessa. Nuori päättää vastauksensa:

”Kotiin päästyäni kävin saamani haastattelumateriaalin muutamaan kertaan läpi ja aloin suunnittelemaan jutun rakennetta ja sisältöä. Hetken suunniteltuani söin lounasta ja lepäsin mieltäni ennen kuin palasin jutun pariin. Loppupäivän kirjoitin juttua valmiiksi ja tarkistin sen

vielä seuraavana päivänä tuoreilla silmillä, jotta huomaan jos olen tehnyt kirjoitusvirheitä tai haluan lisätä juttuun vielä jotain.”

Vastaaja 9 kuvailee toimittajan työpäivän sujuvan aamusta iltapäivään erinomaisesti. Nuorella on selkeä kuva toimittajan työn ominaispiirteistä. Huomaan tämän selkeän mielikuvan johdonmukaisesta vastauksesta. Vastaaja 9 on kyseisen ryhmän ainoa nuori, joka mainitsee toimittajan työpaikan nimeltä heti vastauksen alussa.

”Olen innoissani uudesta tehtävänannosta. Istun aamulla Aamulehden toimituksessa työhuoneessani, kun oveeni koputetaan ja minua pyydetään tekemään juttua uudesta kasvisruokaravintoalasta. Alan heti suunnittelemaan juttua; etsin ravintolan nettisivut ja mahdollisia asiakkaiden kommentteja. Haluan tehdä jutusta mahdollisimman neutraalin, mutta lisätä siihen asiakkaiden mielipiteitä sekä omistajan kommentteja. Lisäksi haluan kertoa, onko ravintola ainoa laatuaan vai osana isompaa ketjua.”

Kuten sitaatti osoittaa, nuori ilmentää vastauksellaan selkeää tietämystä hyvän uutisjutun sisällöstä. Nuorella on mielikuva objektiivisesta näkökulmasta, jota toimittaja lihavoittaa asiakkaiden ja omistajan kommentteilla. Objektiivisuuden esiin nostaminen on harvinainen piirre nuorten mielikuvissa. Vastaaja 9 on kenties lukenut hyvin kirjoitettuja ja informatiivisia uutisjuttuja, joiden perusteella hän on muodostanut käsityksensä luotettavan uutisjutun palasista. Hän näyttää ymmärtävän, miten toimittajan on tärkeä kerätä materiaalinsa useasta lähteestä, jotta jutun objektiivisuus tulee täytettyä ja lukijat saavat mahdollisimman kattavan kuvan uudesta ravintolasta.

”Sisälle astuessani ravintolan omistaja tulee minua vastaan ja haastattelen häntä muutamalla kysymyksellä. Olen tyytyväinen saamiini vastauksiin. Seuraavaksi kiertelen ravintolan asiakkaiden luona kysymässä kommentteja ruuasta ja ravintolasta. Palaute on pääosin positiivista.”

Vastaaja 8 kirjoittaa hieman samanlaisesta työpäivästä kuin edellä käsittelemäni nuori. Vastaaja 8 on ymmärtänyt toimittajan työpäivän vaiheet hyvin. Tämä vastaus on oikeastaan erinomainen tyyppitoimittaja kolmannessa analyysiryhmässäni. Vastajien 8 ja 9 mielikuvista on melko vaikea saada mitään kovin syvällistä analyysiä aikaiseksi, sillä mielikuvat ovat hyvin pelkistettyjä ja selkeitä.

”Aamulla tullessani toimistolle pomoni kertoi minulle päivän työtehtävistäni. Toimistolla valmistelin kasvisruokaravintolasta tehtävää juttua miettimällä kysymyksiä valmiiksi. Etsin myös vähän taustajuttuja kyseisestä ravintolasta. Olimme sopineet, että menen tekemään jutun ravintolaan ja menin sinne aikana kun olimme sopineet.”

5.3. Visuaalisuus ja kuvat osana toimittajan työtehtäviä

Kehyskertomuksessa pyysin lukiolaisia eläytymään Aamulehden kokoisen julkaisun toimittajiksi. Vaikka kyse on isosta maakuntalehdestä, silti suurin osa nuorista olettaa vastauksissaan, että toimittaja kuvittaa juttunsa itse. Mitä tällainen jako kertoo nuorten käsityksistä toimittajan työstä? Onko kyse vain todellisesta tietämättömyydestä vai oletuksesta, että toimittajat ovat monen alan osaajia?

Lähes kaikki nuoret kuitenkinmainitsevat vastauksessaan valokuvaajan tai valokuvan merkityksen juttukokonaisuuden teossa. Lukijoiden palvelija -toimittajatyypin yhdeksästä vastauksesta vain kahdessa ei mainita kuvia millään tavalla. Vain kahdessa vastauksessa toimittajalla on mukanaan valokuvaaja ja viisi toimittajaa hoitaa valokuvauksen itse.

”Kuvat epäonnistuivat, niiden laatu oli joko huono tai oma ilme oli epäonnistunut. Et näyttänyt iloiselta missään, ja puolessa oli silmät kiinni ”, vastaaja 21 kirjoittaa.

Nuoren vastauksesta käy ilmi, että toimittaja itse on ollut mukana kuvissa. Mielikuva on mielenkiintoinen, sillä hyvin harvoin suomalaisessa journalismissa toimittaja esiintyy juttujen kuvissa. Onko nuorella kenties ajatuksissaan kuva tähtitoimittajasta, kuin ravintolakriitikosta, joka esiintyy mukana kuvissa. Vai ajatteleeko hän, että ravintolasta kirjoittava toimittaja esiintyy jutussa samoin kuin toimittajat ja juontajat televisio-ohjelmissa.

Vastaaja 1 kirjoittaa etsivänsä juttuun kuvan paikasta, jossa ravintola tulee olemaan tai kuvittaa vastaavanlaisen kuvan itse. Nuorella on selvästi mielessään oletus siitä, että ravintolaa ei ole vielä edes avattu tai ravintola avautuu jonkin vanhan liikkeen tilalle.

”Jos tapaaminen perustajan kanssa olisi onnistunut, olisin napannut hänestä kuvan ja liittänyt juttuun, mutta kuvan voi myös lähettää meilillä ”, lukiolainen kirjoittaa.

Vastaja 11 kirjoittaa toimittajan saapuvan paikalle ravintolaan ja arvioivan ravintolan ulkoasua ja ympäristöä. *”Otan muutaman kuvan. -- Menen sisälle ravintolaan. -- Otan kuvia myös sisältä.”* Kun toimittaja on saanut ruoka-annoksen eteensä, hän ottaa kuvia myös ruuasta. Vastaja 25 kertoo toimittajan ottavan kuvia ravintolan työntekijöistä ja omistajista, mutta mainitsee myös kuvaavansa muutamia kuvia ravintolan sisätiloista ja avajaisten väenpaljoudesta. Kun toimittaja palaa takaisin toimitukseen, hän kuitenkin huomaa, että osa kameran kuvista on heilahtaneita.

”Olisin niin paljon halunnut juttuun kuvan tyytyväisistä asiakkaista syömässä. Nyt se on kuitenkin mahdotonta, kun ei kuvista edes asiakkaiden ilmeitä erota. Olin pettynyt. Halusin niin kovasti edetä urallani eteenpäin, mutta ei se onnistu, jos mokailen noinkin tyhmästi.”

Siteeraamani nuoren mielikuva kertoo paljon hänen ajatuksistaan toimittajan työn raadollisuudesta. Hänellä on kenties tietoisuudessaan alan kova kilpailutilanne, jossa onnistumiset muistetaan ja epäonnistumisista sakotetaan. Myös vastaja 2 kertoo ottavansa *”muutaman kuvan sisä- ja ulkopuolelta.”* Vastaja 13 kirjoittaa työpäivänsä aikana kohtaamistaan ongelmista, joilla on vaikutuksia toimittajan itseluottamukseen ja työpäivä onnistumiseen. Lukiolainen kirjoittaa:

”Minulla ei ole mukanani erillistä kuvaajaa, joten hoidan jutun kuvien ottamisen itse. Kohtaan ensimmäisen vastoinkäymiseni bussissa matkalla ravintolaan. Huomaan kameran akun olevan vähissä. Kannan mukanani yleensä vara-akkaa, mutta tänään olen unohtanut sen toimituksen tiloihin. Oloni on amatöörimäinen ja epävarma. Toivon kameran akun riittävän tarvittavan ajan”, vastaja 13 kirjoittaa.

Vastajan 13 toimittaja toivoo, että olisi voinut kuvata ravintolan omistajan työssään, mutta aikaa ei ole tarpeeksi. Hän päätyy ottamaan pelkistetyn kuvan pöydän ääressä omistajan katse kameraan päin suunnattuna. Tämä on myös yksi harvoista vastauksista, jossa omistaja pääsee jutun kuviin. Monissa vastauksissa kerrotaan, että kuvat otetaan joko ruoka-annoksista tai ravintolan sisustuksesta ja julkisivusta. Hyvin monessa vastauksessa keskitytään myös siihen miltä ravintolan ulkoasu näyttää. Ei siis kuvata omistajia vaan kuvataan ympäristöä. Tavallaan toimittaja tekee arviota paikasta kriitikon tavoin, mutta palvelee silti kuluttajaa paljastamalla ennakkoon miltä uudessa paikassa tulee näyttämään ja millaista ruokaa ravintolassa tarjoillaan.

Vastaaja 13 kuitenkin mieltää ravintolan avajaisia koskevan jutun henkilöityvän enemmän omistajaan kuin itse ravintolaan. Lopulta toimittajan lähtiessä kotiinpäin, hänet valta jälleen epävarmuus.

”[–]Mutta myöhemmin jättäessäni ravintolan minut valtaa epäily kuvan sopivuudesta juttuun. Olenko hosunut pelätessäni akun loppumista?”, lukiolainen kirjoittaa. Vaikka varsinainen työ keikkapaikalle on sujunut pääosin onnistuneesti, kameran vara-akun unohtaminen näyttää vaivaavan toimittajan mieltä loppuun saakka.

Vastaaja 21:n toimittajan päivä lähtee käyntiin iloisissa tunnelmissa. Toimittaja herää hyvillä mielin *”tietäen, että päivästä tulee taas erilainen”*.

”Teen hauskaa työtä, jota rakastan. Laitan jakkupuvun päälle ja lähden töihin lisäten huulipunaa autossa”, nuori kirjoittaa.

Toimittaja kuitenkin saapuu ravintolaan paikalle myöhässä ja työpari, eli kameramies, on hukannut jonkin osan ja lähtee etsimään sitä. Ravintolan omistaja vaikuttaa toimittajan mielestä mukavalta, mutta *”paikka näyttää hirveältä”*. Tästä vastauksesta kumpuaa heti vahvasti se, että toimittajan omalla mielipiteellä on vahva vaikutus siihen, millaisen jutun hän tulee lopulta kirjoittamaan. Tai ainakin siihen, miten hän suhtautuu ravintolaan. Toimittaja antaa oman mielipiteen vaikuttaa omaan asenteeseensa työtehtävää kohtaan. Joskus näin voi käydä tosielämässäkin, mutta toimittajan omat mielipiteet tulisi aina jättää työnteossa taka-alalle.

Vastaaja 21 jatkaa kertomalla, että toimittajan mielestä ruoka on pahaa, mutta hän yrittää *”pitää hymyn huulilla kun kameramies ottaa kuvaa”*. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, tässä vastauksessa toimittajalla on iso rooli kuvissa ja lopulta epäonnistuneet kuvat vaikuttavat suuresti koko työpäivän ja työtehtävän epäonnistumiseen.

”Harmittaa, ei jäänyt mitään hyvää materiaalia paikasta. Kuvat epäonnistuivat. Niiden laatu oli joko huono tai oma ilme oli epäonnistunut.”, vastaaja 21 kirjoittaa.

Loppujen lopuksi nuori keskittyy vastauksessaan kuvien epäonnistumiseen, eikä siihen, että haastattelumateriaalit menivät pilalle. Mielenkiintoista huomata, miten suurin osa vastauksesta käsittelee haastattelutilannetta, mutta lopulta epäonnistuneet muistiinpanot jäävät toisarvoiseen

asemaan. Olisi ollut kiinnostava tietää, miten toimittaja ratkaisi haastattelumateriaalin tuhoutumisen ja mihin lopputulokseen hän moraalisesti päätyi. Vastauksesta jää kuitenkin sellainen olo, että eniten toimittajalle tuottaa päänvaivaa moraalinen ongelma, kuin haastatteluaineiston tuhoutuminen.

Myös vastaaja 19 kirjoittaa toimittajan lähteävän paikalle kasvisruokaravintolaan. Tämä vastaaja on ainoa, joka mainitsee myös valokuvaajan roolin osana toimittajan työtehtävää.

”Sain päiväni tehtäväksi kirjoittaa jutun uudesta kasvisruokaravintolasta. Suuntasin toimituksesta suoraan sinne mukanani valokuvaaja. Saavuimme ravintolaan ja pari kuvaa räpsäistyämme kävimme pöytään ja tilasimme ruuat.”

On hyvä huomata, että valokuvaaja kuvaa ensisijaisesti ravintolaa. Ruoka-annokset kuvataan kun ne saapuvat. Ruualla on heti suuri rooli juttukeikan alussa. Ennen varsinaisen haastattelun tekemistä, toimittaja ja valokuvaaja keskittyvät ruokailemaan ja arvioimaan ravintolan tarjontaa.

”Ruokien saavuttua ja ne kuvattuamme aloimme maistelemaan. Maistelun ohessa tein lyhyesti muistiinpanoja. Ruokailun loputtua haastattelin nopeasti paikan omistajaa ja kokkia. Lähdimme takaisin toimitukseen.”

Sitaatti tukee omaa pohdintaani siitä, että toimittaja on todellakin juttukeikalla arvioimassa ruokaa ja tekemässä kriitikko-toimittajalle ominaiseen tapaan arviota ravintolasta. Nuoren ajatuksissa haastattelu ei ole kovin suuressa roolissa toimittajan työpäivässä.

Seuraavaksi keskityn siihen, millainen rooli kuvilla ja visuaalisuudella on tavallisten toimittajien tyyppiryhmän vastauksissa. Vain kolmessa vastauksessa mainitaan valokuvat osana toimittajan työpäivää tai jutun rakennetta, joten tämän ryhmän osalta valokuvilla ei ollut suurta vaikutusta siihen onnistuiko vai epäonnistuiko toimittajan työpäivä. Itseasiassa yhdessäkään epäonnistuneen työpäivän vastauksessa ei mainita valokuvia sanallakaan. Kolme vastausta, joissa valokuvat mainitaan, kertovat onnistuneista työpäivistä.

Kuten jo aikaisemmin kirjoitin, vastaajalla 9 on selkeä ja monipuolinen käsitys toimittajan työpäivän sisällöstä. Toimittaja on sopinut haastatteluajan valmiiksi ja hän hoitaa itse jutun kuvittamisen.

”Lähden kohti ravintolaa, joka sijaitsee Tampereen keskustassa. Ravintola näyttää kutsuvalta ja nappaan ulkopuolelta kuvan. Sisälle astuessani ravintolan omistaja tulee minua vastaan ja haastattelen häntä muutamalla kysymyksellä. [–] Ruoka tuoksuikin niin hyvälle, että päätän käyttää lounastaukoni ravintolassa. Odottaessani ruokaa räpsin muutamana kuvan sisältä ravintolasta.”

Kuvien rooli osana työpäivää ei ole merkittävä osa vastausta, mutta on silti huomionarvoista, että nuori edes mainitsee valokuvien ottamisen ravintolassa. Monessa vastauksessa juttukokonaisuuden visuaalinen puoli jää kokonaan mainitsematta. Tosin tämänkään nuoren kohdalla kuvien roolia jutun työstämisen vaiheessa ei mainita. Nuori päättää vastauksensa seuraavanlaisesti:

”Palaan toimistolle ja alana kirjoittamaan juttua puhtaaksi. Tässä vierähtää huomaamattani monta tuntia. Juttu on valmis ja olen tyytyväinen siihen. Huomaankin työpäiväni loppuvan juuri.”

Hiukan samanlainen tilanne on vastaajalla 8, joka mainitsee toimittajan ottavan *”muutamia valokuvat ravintolasta”* ja lopuksi liittää kuvat jutun mukaan ennen sen lähettämistä eteenpäin. Vastaaja 5 on kolmas nuori, joka edes mainitsee valokuvat vastauksessaan. Tämän nuoren vastauksessa kuvat tulevat kuitenkin ulkopuolelta, sillä toimittaja pyytää *”artikkeliin kuvia ravintolan johtajalta, sillä avajaisissa oli paikan päällä valokuvaaja”*.

5.4. Epäonnistumiseen ja onnistumiseen johtaneita tekijöitä

Vastaaja 13 vastasi kehyskertomukseen, jossa toimittaja kokee päivänsä jälkeen epäonnistuneensa. Nuoren vastauksen heti ensiriveiltä kumpuaa oletus siitä, että moni asia toimittajan työpäivän aikana tulee menemään pieleen. Kameran vara-akku unohtuu toimitukseen ja se saa toimittajan tuntemaan itsensä epävarmaksi. Epävarmuus lisääntyy, kun toimittajalle selviää, että hänen tekemä taustatyökään ei ole täysin onnistunut.

”Olen kirjannut ylös muun muassa sen, että ravintolassa tullaan tarjoilemaan pääasiassa lakto-ovo-vegetaristista tai vegaanista, intialaistyyppistä ruokaa. Omistaja korjaa, että heidän ruokansa on pääosin indonesialaistyyppistä. Tämä on minulta vain pieni virhe, joka ei pääse edes juttuun saakka, mutta oloni on silti hieman nolo ja muistuttaa minua kamerakömmähdyksestäni. Kerron

kuitenkin itselleni, että pieniä virheitä sattuu, ja jatkan taustatietojen varmistamista.”, nuori kirjoittaa.

Vastaaja 21 kuvailee toimittajan työpäivän aamua iloiseksi ja toimittajan mieltä innostuneeksi.

”Aamulla heräsin iloisena tietäen, että päivästä tulee taas erilainen. Teen hauskaa työtä, jota rakastan!”

Vaikka toimittajan päivä lähtee hyvin käyntiin, työpäivä kuitenkin epäonnistuu monien syiden takia. Muun muassa siksi, että muistiinpanot likaantuvat ja ruoka ravintolassa ei ole toimittajan mielestä hyvää. Nuori on aikaisemmin vastauksessaan kirjoittanut, että ruoka on hänen mielestään pahaa ja *”paikka näyttää hirveältä”*.

”Yrität myöhemmin kirjoittaa, mutta se ei onnistu. Moraali tulee vastaan. Ollako sarkastinen ja lytätä koko paikka niin kuin kuuluisi, vai ottaako omistajan mukavuus huomioon ja valehdella hieman paikan ”hienoudesta.”

Nuorella taitaa olla ristiriitainen mielipide toimittajan työstä. Toisaalta hän ymmärtää, että tavoitteena on kirjoittaa objektiivinen juttu ravintolasta, mutta toisaalta paikan ulkoiset tekijät ja hänen omat mielipiteensä pyrkivät pintaan ja vaikuttamaan jutun luonteeseen. Lopussa nuori kertoo, että toimittaja lähtee keikkapaikalta kotiin pettyneenä. Nuoren mielikuva toimittajan työpäivästä päättyy siihen, että työpäivän jälkeen hän palaa ravintolaan illastamaan muiden toimittajien kanssa, jonka jälkeen hän yrittää kirjoittaa juttua valmiiksi yöllä.

”Pomo soittaa sinulle kysyen onko raportti valmis. Stressaat siitä ettet ole yhtä hyvä kuin työkaverisi.”

Vastauksesta ei käy ilmi milloin jutun pitäisi olla valmis, mutta vaikuttaa siltä, että nuoren ajatuksissa toimittajan työ on täynnä ongelmia ja ulkopuolisia paineita. Nuori sai tehtäväkseen kirjoittaa toimittajan epäonnistuneesta työpäivästä, joten hän on vastannut tutkimukseni kehyskertomukseen hyvin monipuolisesti

Lukijoiden palvelija -toimittajien ryhmästä viisi nuorta vastasi onnistuneen työpäivän kehyskertomukseen ja loput neljä kuvittelivat toimittajan työpäivän epäonnistuneen. Kolmessa

epäonnistuneessa työpäivässä valokuvilla oli suuri rooli toimittajan työpäivän lopputuloksessa. Ongelmat kameran kanssa, heilahtanut ja epätarkka kuvien laatu, epäonnistuneet ilmeet ja huonot kuvakulmat saivat toimittajan tuntemaan epäonnistuneensa koko työn lopputuloksessa. Jutun kirjoittaminen ja materiaali olivat lopulta vähäpätöisemmässä roolissa verrattuna kuvien epäonnistumisen voimaan. Neljännessä epäonnistuneessa työpäivässä toimittajan työ keikkapaikalla jäi vajavaiseksi, joka sai hänet tuntemaan vaikeutta kirjoittaa koko kasvisruokaravintola-aiheesta.

”Toimistolle päästyäni aloin käymään läpi muistiinpanoja ja jotenkin jäi semmoinen fiilis, että tarvitsisin lisämateriaalia tai tietoa kasvisruoasta ylipäättänsä. Lisäksi itselläni ei ole paljoa henkilökohtaista kokemusta tai tietoja asiasta. Tilanne ei vaikuttanut hyvältä, koska juttu piti saada valmiiksi seuraavan päivän lehteen. Saadakseni lisätietoa minun täytyi lukea keskustelupalstoja ja yrittää saada sieltä näkökulmia. Uutisesta tuli oman urani pohjanoteeraus ja oikeastaan toivon ettei sitä julkaistaisi”, kirjoittaa vastaaja 20.

Tässä nuoren vastauksessa toimittajan valtaa epäonnistunut tunne vasta jutun kirjoittamisen vaiheessa. Toimittaja huomaa, että keikkapaikalla tehty aineistonkeruuvaihe ei ole lopulta riittävän perusteellista. Työpäivä itsessään on sujunut mallikkaasti, mutta materiaalia on liian kevyesti. On mielenkiintoista lukea nuoren ajatus siitä, että toimittaja etsii omien aineistojen tueksi tietoa netin keskustelupalstoilta. Toimittaja etsii näkökulmia oman juttuna tueksi. On hiukan kyseenalaista, mitä näkökulmat tarkalleen tarkoittavat, mutta tulkitsen keskustelupalstat toimittajan inspiraation lähteeksi. Aikaisemmin samassa vastauksessa nuori kirjoittaa, että haastateltavat *”eivät valitettavasti olleet kovin juttu tuulella”*. Ehkä tässä syy sille, miksi toimittajan aineisto jää laihaksi.

Onnistuneiden työpäivien joukosta erottuu yksi vastaus muiden joukosta. Vastaaja 4 kirjoittaa siitä, kuinka toimittaja heräsi aamulla *”hyvin levänneenä uuteen työpäivään”* ja sai mielenkiintoisen työtehtävän, joka sujui toimittajan mielestä lopulta *”erittäin mallikkaasti”*. Vastaus erottuu siksi, että syy toimittajan onnistuneeseen työpäivään löytyy toimittajan omasta asenteesta juttuaihetta kohtaan. Toimittajalla on vahva mielipide siitä, että Tampere kaipaa terveellistä kasvisruokaravintolaa pikaruokaravintoloiden joukkoon.

”Tämä tekee jutusta mielenkiintoisen, sillä monet ovat sitä mieltä että kaupungissa on vaikea syödä terveellisesti ja tämä uusi kasvisruokaravintola tulee tarjoamaan terveellisemmän vaihtoehdon sitä haluaville asiakkaille. [--] Itse olen samaa mieltä haastattelemieni ihmisten kanssa. Sain hienon

aiheen käsittelyyn ja sain toteutettua sen hyvin ja voin hyvällä mielellä jatkaa kohti huomista työpäivää.”

Seuraavassa vastauksessa toimittaja lähtee ravintolan avajaisiin, mutta saapuu paikalle vain tavallisena asiakkaana eikä hän ole sopinut erillistä haastattelu-aikaa etukäteen. Vastaja 15 kirjoittaa:

”Paikalle saapuessani tajusin paikan olenva täpötäynnä ja suurin osa ihmisistä hyvin kiukkuisia pitkän odotusajan seurauksena. Pyrin pääsemään sisälle ja paikan omistajan puheille, mutta kuulin hänen olevan työlounaalle juuri sillä hetkellä. Päätin jäädä odottamaan ja tilata jotakin.”

Myös tässä vastauksessa nuori mieltää, että toimittajan työpäivän onnistumisessa on oltava myös hieman onnea matkassa. Vastaja 15 kirjoitti vastauksensa kehyskertomukseen, jossa toimittajan työpäivä epäonnistui. Onko tällä kehyksellä vaikutusta siihen, että nuoren ajatuksissa toimittajalla ei ole paljon mahdollisuuksia vaikuttaa juttukeikkansa onnistumiseen eikä toimittaja ole suunnitellut ravintolavierailua kovinkaan tarkasti. Vastaus jatkuu seuraavanlaisesti:

”Puoli tuntia odotettuani minulle vihdoinkin avautui paikka läheltä ikkunaa. Tilasin tarjoilijalta kasviswokin ja lasin vettä. Syötyäni ja odoteltuani noin tunnin ajan päätin mennä kysymään uudestaan onko paikan omistaja paikalla.”

Nuoren ajatuksissa toimittajan työpäivässä on aikaa odotella ja mukautua haastateltavien aikatauluihin. Toimittaja ei tässä vastauksessa ole sopinut etukäteen haastatteluajasta, vaan hän saapui ravintolaan aivan tavallisena asiakkaana. Kaikesta huolimatta nuoren mielestä toimittajan työpäivässä on tärkeä tavata ravintolan omistaja henkilökohtaisesti ja toimittaja on valmis tekemään ajallisia uhrauksia, jotta haastattelun tekeminen onnistuu.

Vastaja 16 kirjoittaa toimittajan suhtautuvan sähköpostitse vastaanottamaansa työtehtävään tympeästi. Kasvisruokaravintola ei selvästi herätä toimittajan työmotivaatiossa suurta lisäarvoa. Vaikka toimittaja ei vielä tiedä aiheesta sen enempää, on jo pelkästään kasvisruokaravintolalla paikkana vaikutusta hänen suhtautumiseensa työtehtäväänsä kohtaan.

”Saan meilin pomoltani. Ahaa, haastattelu uudessa kasvisruokaravintolassa. Onko pakko ajattelen mielessäni. Eikö Minna olisi voinut hoitaa tätä. Eikös hän ollutkaan juuri tällainen elämäntapa hihhuli.”

Mitä edellinen sitaatti kertoo nuoren mielipiteistä? Ainakin nuori ymmärtää sen tosiasian, että toimittaja ei pysty itse vaikuttamaan siihen mistä aiheesta työssään kirjoittaa. Nuori myös selvästi ajattelee, että toimittaja on alisteinen ylemmältä tasolta saapuville työtehtäville. Nuori on ymmärtänyt, että toimittajan on tartuttava aiheeseen vaikka aihe ei henkilökohtaisesti miellyttäisi.

Myös vastaajan 14 ajatuksissa toimittaja on samoissa työpäivän lähtökohdissa kuin toimittaja edellisessä vastauksessa. Nuori kirjoittaa:

”En pitänyt työtehtävästä jonka sain. Enhän edes pidä kasvisruoasta enkä voisi ikinä kuvitella käyväni kyseisessä ravintolassa. Tämä on kuitenkin työni ja saan siitä palkkaa, joten minun täytyy se juttu kirjoittaa.”

Myös tämä nuori ymmärtää toimittajan työn todellisuuden ja vastuun jutun kirjoittamisesta, vaikka aihe ei tunnu itsestä mieluiselta. Nuori jatkaa vastaustaan kertomalla kuinka toimittaja ei pidä itsestäänselvyytenä sitä, että hän pääsee juttukeikalle ravintolaan. Haastattelun onnistuminen paikan päällä ravintolassa on yksi tärkeä tapa lähestyä aihetta. Vastaaja ei kuitenkaan vakuuta minua siitä, että haastattelu olisi nuoren mielestä välttämätön osa työtehtävän onnistumisessa.

”Löydän omistajana puhelinnumeron ja kirjoitan sen muistiin. Ajattelin soittaa ja kysyä olisiko mahdollista tulla käymään ravintolassa, sillä tärkeää jutun kannalta olisi päästä näkemään ravintola paikan päältä. Ja ehkä jopa saada mahdollisuus maistaa ruokaa.”

Nuoren mielestä on selvästi tärkeää, että toimittaja pääsee paikalle kasvisruokaravintolaan, mutta itse haastattelun tekemistä juttukeikan syynä ei mainita. Haastattelun tekeminen tulee vastauksessa esille vasta myöhemmässä vaiheessa. Nuoren ajatusmaailmassa toimittaja kenties kirjoittaa juttua enemmänkin ravintolasta kuin sen omistajista. On tärkeä päästä paikalle ravintolaan, jotta toimittaja osaa kuvailla ravintolaa jutussa ja saa ravintolan sekä ruuat kuvattua. Avajaisia nuori ei mainitse sanallakaan.

Vastaja 26 kirjoittaa siitä, kuinka toimittajalla on ollut kiireinen lähtö kotoa ja aamupala on jäänyt syömättä.

”Kävellessäni ravintolalle minulle tuli todella huono olo, mikä johtui luultavasti siitä, että en ollut syönyt koko päivänä mitään. En ollut suuri kasvisruuan ystävä ja huono oloni ei myöskään lisännyt ruokahaluani. Pyysin tarjoilijaa suosittelemaan jotain annosta minkä sitten tilasin. En pystynyt syömään ruokaa kuin muutaman haarukallisen, koska huono oloni paheni entisestään.”

Tämän nuoren vastauksessa toimittajan koko juttukeikka ja ruuan arvioiminen epäonnistuvat, sillä päivä on ollut lähtökohtaisesti epäonnistunut jo ennen työpäivän alkua. Vaikka toimittaja kertoo, että ei ole kasvisruuan ylin ysätävä, ei hänellä varsinaisesti ole negatiivisia mielipiteitä juttuaiheesta. Työpäivän epäonnistumiseen vaikuttavat työn ulkopuoliset seikat, kuten huono olo ja kiireinen aamu. Kun luen vastausta eteenpäin, huomaan että huono aamupäivä pilaa lopulta koko toimittajan työpäivän.

”Töihin päästyäni päätin ummistaa silmiäni hetkeksi, mutta heräsinkin neljän tunnin päästä kun työvuoroni oli jo loppumassa. Aloin pohtia mitä voisin kirjoittaa ja tulin siihen lopputulokseen, että en voisi tänään ravintolasta kirjoittaa juttua, koska en ruokaakaan pystynyt syömään”, vastaja 26 jatkaa kirjoitustaan.

Toimittaja luovuttaa jutun kirjoittamisen kokonaan, sillä huono olo ja väsymys veivät häneltä mahdollisuudet työn tekemiseen. Nuoren vastaus on hyvin ajatuksia herättävä mielikuva toimittajan työstä. Mistä kumpuaa nuoren oletus siitä, että jutun myöhästyminen tai työtehtävän siirtäminen eteenpäin ovat sallittuja asioita toimittajan työssä. Nuori ei kenties tiedä toimittajan työn aikapaineista ja juttujen tarkoista ilmestymisajankohdista. Mihin ammattiin nuori toimittajan työtä ajatuksissaan vertaa? Mistä nuori on saanut ajatuksiinsa mallin näin väljästä aikataulusta ja toimittajan henkilökohtaisten tilanteiden vaikutuksesta työn lopputulokseen. Vaikka nuori ei tietäisi toimittajan ammatin vaatimuksista juuri mitään, on maalaisjärjen mukaista olettaa, että missä tahansa työssä annettuja työtehtäviä ei voi jättää tekemättä vastauksessa kirjoitetun esimerkin mukaisesti.

Vastauksen lopusta voin tehdä päätelmän, että toimittaja on vastuussa työstään pomolleen. Käsite pomo ei täysin avaudu, mutta kyse on kuitenkin työorganisaatiossa toimittajaa korkeammalla

olevasta henkilöstä. Nuori ei tarkalleen kirjoita, onko kyse toimittajasta tai päätoimittajasta. Nuoren ajatuksissa toimituksessa on pomo, jolla toimittajan on juttunsa kirjoitettava.

”Allapäin kävelin pomoni huoneeseen ja ilmoitin pomolleni miten asia oli. Hän oli hieman pettynyt minuun ja kertoi, kuinka luotti minuun tässä asiassa. Olin myös itse pettynyt itseeni. Lupasin hänelle, että teen jutun huomiseksi.”

Vastaaja 14 kirjoittaa vastauksen alussa, että toimittaja ei pitänyt työtehtävästä, jonka sai. Kasvisruoka ei ole toimittajan mieleen, mutta hän tarttuu työhön, sillä aihe on hänen työtään ja kirjoittamisesta hänelle maksetaan. Kun toimittaja saapuu ravintolaan, hän tilaa mieleisensä annoksen.

”Ruoka ei ollut minun makuuni, mutta söin sen kohteliaasti loppuun. Päästyäni takaisin toimitukseen aloin muodostaa tekstiä kirjoittamistani muistiinpanoista. Tekstiä tuli paljon ja liitin ottamani kuvat tekstin viereen. Lähdin kotiin ja matkalla tajusin, että olin kirjoittanut huonon jutun sillä olin vain haukkunut ravintolaa sen perusteella että en itse ollut pitänyt paikasta ja ruuasta. Neutraalimpi arvio ravintolasta olisi ollut ehkä parempi kuin pelkkä kriittinen oma mielipide.”

Vastaaja 14 ei mainitse keneltä toimittaja työtehtävän vastaanottaa tai kenelle hän valmiin jutun palauttaa. Tilanne on sama kuin vastaajalla 27. Nuorten mielikuvissa juttuaihe ainoastaan ilmestyy toimittajalle ja hän tarttuu työtehtävään.

Vastaaja 27 kirjoittaa toimittajan suhtautuvan ravintolavierailuun kriittisesti. Toimittajalla on hyvin arvioivat kehukset ajatuksissaan ravintolavierailun aikana. Erotuksena muihin vastauksiin, tässä vastauksessa nuoren ajatukset epäonnistuneesta työpäivästä eivät liity ruokaan.

”Tilasin alku- ja pääruuan. Palvelu oli hyvää, mutta ruuassa kesti kauan. Kirjoitin sen ylös. Viimein ruoka tuli. Se oli herkullista ja annos oli kaunis. Kokosin kaikki muistiinpanoni ja pyysin tarjoilijalta saada tavata omistajan haastattelua varten. Tarjoilija kertoi hänen lähteneen aikaisemmin. Eikö kukaan kertonut hänelle minun olevan täällä? Koin epäonnistuneeni. En saanut häneltä haastattelua. Kirjoitin sen ylös.”

Tässä vastauksessa nuori ajattelee toimittajan epäonnistuneen, sillä paikan omistajan haastattelu jää tekemättä. Nuori kirjoittaa aikaisemmin, että toimittaja on valmistautunut juttukeikkaan

huolellisesti ja tehnyt valmiiksi esitettävät kysymykset. Mielenkiintoista huomata, että nuori olettaa haastattelun olevan osa ravintolavierailua ilman erityistä haastatteluajan sopimista.

Nuoren vastaus loppuu tähän ylläolevaan sitaattiin. Nuori ei kirjoita siitä, miten toimittajan työpäivä loppuu tai mitä toimittaja saa työpäivän aikana valmiiksi. Tulkitsen tätä niin, että nuoren ajatuksissa epäonnistunut haastattelutilanne johtaa myös siihen, että toimittaja epäonnistuu työssään täydellisesti eikä saa edes aloitettua jutun kirjoittamista. Nuoren vastaus tuntuu jäävän pahasti kesken. Loppuiko aika kesken vai onko vastauksen lopetus tietoinen valinta? Kertooko lyhyt lopetus siitä, että nuori ei tiedä miten toimittajan työpäivä voisi päättyä ilman haastattelumateriaalia. Toimittaja oli kuitenkin valmistautunut haastatteluun tekemällä kysymyksiä, mutta itse haastattelun sopiminen jäi vaiheeseen ja johti työpäivän epäonnistumiseen.

Vastaaja 19 kertoo toimittaja saapuvan toimitukseen aamulla ja suuntaavaan ”*kuuntelemaan aamupalaveria*”. Tämä nuori on koko tutkimusryhmän ainoa nuori joka mainitsee aamupalaverin osana toimittajan työpäivän rutiineja. Tämäkään nuori ei kuvaile tarkemmin keneltä toimittaja juttuaiheen vastaanottaa. Nuori myös päättää vastauksensa kertomalla toimittajan lähettävän juttunsta eteenpäin. Nuori ei kuvaile tarkemmin kenelle toimittaja valmiin jutun lähettää.

Vastaaja 19 ajatusmaailmassa ilmenee suuri ristiriita tutkimuksen tehtävänannon ja vastauksen välillä. Nuoren tehtävänä oli kirjoittaa epäonnistuneesta työpäivästä, mutta vastauksessa mikään toimittajan työpäivässä ei mene pieleen. Mistä tämä johtuu? Onko nuori ymmärtänyt tehtävänannon väärin vai eikö nuori yksinkertaisesti tiedä, mitkä asiat toimittajan työpäivässä voivat johtaa päivän epäonnistumiseen?

Vastauksessa on paljon piirteitä siitä, että nuorella on hyvin realistinen käsitys toimittajan päivän työtavoista ja ajallisesta järjestyksestä. Kuten mainitsin, päivä alkaa aamupalaverissa, minkä jälkeen toimittaja suuntaa kasvisruokaravintolaan valokuvaaja mukanaan.

”Saavuimme ravintolaan ja pari kuvaa räpsäistyämme kävimme pöytään ja tilasimme ruuat. Ruokien saavuttua ja ne kuvattuamme, aloimme maistelemaan. Maistelun ohessa tein lyhyesti muistiinpanoja. Ruokailun loputtua haastattelin paikan omistajaa ja kokkia. Lähdimme takaisin toimitukseen.”

Nuoren ajatuksissa toimittajan työpäivä etenee hyvin suunnitellusti ja ripeästi. Nuori selvästi tietää, mitä onnistunut juttukeikka vaatii. Havainnointia, muistiinpanoja, kuvia ja haastatteluita. Ehkä nuorella on niin selkeä kuva työpäivästä mielessään, ettei hän ole keksinyt yhtään asiaa, joka voisi pilata toimittajan työpäivän. Ruualla ja ruuan arvioimisella on tässäkin vastauksessa silti iso rooli. Sen takia olen tyypitellyt vastauksen kriitikko-toimittajien ryhmään kuuluvaksi. Nuori ikään kuin sivuuttaa täysin tehtävänannon kirjoittaa epäonnistuneesta päivästä. Tämä kai kertoo siitä, että selkeällä mielikuvalla ja tietoisuudella toimittajan työstä on paikkansa nuoren ajatuksissa.

Vastaaja 15 kirjoittaa toimittajan olevan vireällä mielellä uuden työpäivän alkaessa. Toimittajan ennakoasenteella juttuaihetta kohtaan ei ole vaikutusta siihen, miten hän työtehtäväänsä suhtautuu. Juttuaiheen kuuleminen ei lannista toimittajan hyvää mieltä, eli nuoren ajatuksissa toimittaja suhtautuu aiheeseen neutraalilla tavalla ja ottaa päivän työtehtävän vastaan kuten minkä tahansa muun juttuaiheen.

”Töihin saapuessani tunsin päivän olevan mitä mahtavin ja sain tämän päivän juttuaiheeksi kasvisruokaravintolan.”

Toimittaja ei tulkintani mukaan ole sopinut haastatteluaikaa ennakkoon, sillä hänen täytyy odotella paikan omistajan tapaamista.

”Paikalle saapuessani tajusin paikan olevan täpötäynnä ja suurin osa ihmisistä oli hyvin kiukkuisia pitkän odottamisajan seurauksena. Pysin pääsemään sisälle ja paikan omistajan puheille, mutta kuulin hänen olevan työlounaalla juuri sillä hetkellä. Päätin jäädä odottamaan ja tilata jotakin.”

Vastaajan 15 ajatuksissa epäonninen juttukeikan alku ei masenna toimittajaa, vaan hänellä on aikaa jäädä odottamaan haastattelun onnistumista. Tunnin odottelun jälkeen, toimittaja tapaa vihdoinkin omistajan. Haastatteluvaiheessa työpäivän etenemisessä ilmenee ongelmia, jotka lopulta vaikuttavat siihen, että työpäivä epäonnistuu.

”Onnekseni hän oli päässyt paikalle ja pääsin vihdoinkin kuulemaan kuinka paikka ja idea olivat syntyneet. Selvisi, että omistajalla oli hyvin niukka suomen kielen osaaminen ja haastattelusta tuli hyvin hankala kulkuinen. Mielestäni ruokakaan ei ollut kovin maukasta, joten en tiennyt mitä muistiinpanoja kirjoittaisin ylös. Omistaja kertoi paikasta ja itsestään hyvin suppeasti, joka hankaloitti minun työnkuvaani”, vastaaja 15 kirjoittaa.

Tämän nuoren mielikuvissa toimittajan työpäivän epäonnistumiseen vaikuttaa hyvin ennalta-arvaamaton seikka. Jos toimittaja olisi varannut haastatteluajan etukäteen ja jutellut omistajan kanssa, hän olisi tiennyt myös vähäisestä yhteisestä kielestä.

Vastaus poikkeaa kuitenkin muista nuorten mielipiteistä siinä, että juttuaiheella itsellään ja toimittajan asenteella ei ollut vaikutusta lopputulokseen. Vastauksen lopussa nuori tosin kirjoittaakin:

”Ruuan saamisessa kesti kauan ja paikka oli hyvin ahdas. Päätin lähteä työpaikalleni, jos siellä vaikka ajatus luistaisi paremmin. Saavuttuani työpaikalle pomoni tulee ja alkaa kritisoimaan edellistä artikkeliani, jonka olin kirjoittanut Ähtärin eläinpuistoon saapuneista pandasta.”

Nuori kirjoittaa, että kritiikki saa toimittajan ahdistumaan ja turhautumaan, minkä seurauksena toimittaja kirjoittaa jutusta *”hyvin lyhyen ja ytimekkään”*, ja lähtee töistä katuvaisena siitä, ettei ollut panostanut jutun laatuun.

”Kaiken kaikkiaan päiväni oli ollut turhauttava ja kasvisruokaravintola oli ollut minulle pettymys. Kaippa se lopulta näkyi myös jutun laadussa. Kotiin saavuttuani olin rättiväsynyt.”

Kaiken kaikkiaan tämän nuoren ajatusmaailmassa toimittajan työpäivä epäonnistuu hyvin monen asian yhteisvaikutuksesta. Tulkitsen työpäivän varsinaisen työosuuden menneen hyvin. Haastattelu oli onnistunut, vaikka haastateltava olikin ollut vähäsanainen. Lopulta erilaiset asiat juttukeikan ulkopuolelta, kuten pomon kritiikki, saivat toimittajan suhtautumaan työn kirjoitusvaiheeseen masentuneesti. Turhautuneisuus näkyi myös lopullisessa jutussa, minkä toimittaja myös itse tunnustaa. Vastauksesta on havaittavissa jonkinlaista katumusta siitä, että toimittaja antoi juttukeikan ulkoisten asioiden vaikuttaa työn lopputulokseen.

Myös vastaaja 16 kirjoittaa epäonnistuneesta työpäivästä. Nuoren ajatusmaailmassa toimittajan työpäivä alkaa kotona, kun hän tarkastelee edellisen päivän työtään ja vastaanottaa uuden tehtävän pomoltaan.

”Aamuni alkaa kahvilla ja croisantilla. Luen vielä kirjoittamani uutispalstan kertaalleen. Viimeistelytyö on selvästi jäänyt tällä kertaa vähäiseksi. Liikaa töitä kun maailmalla tapahtuu vain

katastrofeja, masentavaa. Saan meilin pomoltani. Ahaa, haastattelu uudessa kasvisruokaravintolassa. Onko pakko ajattelen mielessäni. Eikö Minna olisi voinut hoitaa tätä. Eikös hän ollutkaan juuri tällainen elämäntapa hihhuli. Täytyypi muistaa olla puolueeton jutun kirjoittamisessa.”

Tähän vastauksen alkuun tiivistyy hyvin paljon nuoren käsityksiä toimittajuudesta ja työhön liittyvistä paineista. Päälimmäisenä keskityn kuitenkin siihen, miten ja millä mielellä toimittaja juttuaiheen vastaanottaa. Tässä tapauksessa juttuaihe saapuu sähköpostilla pomolta. Nuori mieltää toimittajan tekemän työtään osin kotoa käsin, vaikka vastauksen lopussa toimittaja kirjoittaakin juttua toimituksessa.

Käykö tässäkin vastauksessa samalla tavalla kuin suurimmassa osassa epäonnistuneissa työpäivissä. Onko toimittajan tympeällä ennakkoasenteella jälleen vaikutusta siihen, että hän epäonnistuu lopulta myös itse työn teossa? Nuoren vastauksen alku ainakin viittaa tähän tulkintaan, vaikka nuori ymmärtääkin, että puolueettomuus on yksi toimittajan tärkeimmistä työtä ohjaavista arvoista. Nuori jatkaa vastauksessa toimittajan tunteiden läpikäymistä ja toimittajan työvaiheita ravintolassa.

”Eikö kohde voisi olla vaikka Tampereen uusi pihviravintola. Sen kyllä mielelläni testaisin. Vastailen meileihin ja päätän poiketa toimistolla ennen ravintolassa käyntiä. [--] Pääsen maistamaan erilaisia soijasuikaleruokia, jotka kaikki maistuvat mielestäni samalta. Kuinka saada jutusta persoonallinen, kun omaa mielipidettä ei tässä tilanteessa voi suoraan jakaa.”

Epäilyni epäonnistuneen työpäivän syistä jäävät hieman avoimiksi, sillä nuoren vastauksesta jää lopulta epäselväksi, miksi toimittaja tuntee epäonnistuneensa työssään. Nuori kirjoittaa, että ruoka ei ole toimittajan mieleen, mutta ymmärtää samalla sen, että toimittajan omaa mielipidettä ei ole hyvä tuoda vahvasti esille. Vaikka olen ryhmitellyt tämän vastauksen kriitikko-toimittajien joukkoon, nuoren ajatusmaailmassa toimittaja selvästi tekee juttua ravintolan avajaisista ja kirjoittaa kenties uuden paikan taustasyistä. Nämä seikat eivät silti tule esille nuoren vastauksessa, sillä päivän juttukeikan aihe ja epämiellyttävä ruoka ovat vastauksessa isossa roolissa. Avajaisia ei mainita laisinkaan koko vastauksessa, vaikka nuori kertookin, että toimittaja haastattelee myös paikan omistajaa. Vastaja 16 jatkaa vastauksessaan:

”Toimistolla teen tarvittavan pohjatyön. Mikä tästä paikasta tekee erilaisen kuin että se on kasvisruokaravintola. Mikä on edes hyvä kasvisruoka ja sen kriteerit.”

Tässäkin vastauksessa siis eksytään toimittajan alkuperäisestä juttuaiheesta käsittelemään kasvisruokaa ja kirjoittamaan arviota ruuan laadusta. Vastauksen lopussa nuori kertoo toimittajan kirjoittavan juttua turhautuneena. Kirjoitusprosessi kestää monta tuntia ja toimittaja pyytää työkaverilta apua jutun viimeistelyssä.

”Nään Minnan kävelevän ohi ja pyydän häneltä apua. Hän ilmoittaa olevansa kiireinen, mutta lupaa lukevansa kirjoituksen läpi kun se on valmis. Olen turhautusmipisteessä mutten aio luovuttaa. Menee tunti, menee kaksi ja kolmekin. Ajantajuni katoaa. Lähetän Minnalle työni meilillä ja toivon parasta. Saan takaisin muutaman huomautuksen jonka muutan jutusta. Tähän on mennyt koko päivä. Lähetän sen pomolleni vielä lopullisesti tarkistettavaksi. Se oli siinä. Seuraavaa juttua odotellessa.”

Vastaajat 23 ja 22 kirjoittavat lyhyesti ja napakasti toimittajan työpäivän isoista piireistä. Vastaajalla 23 on selkeä kuva työpäivän rytmistä, mutta hän ei pureudu vastauksessaan kovinkaan syvälle toimittajan työn eri piirteisiin.

”Herään äämulla. Suunnittelen mitä kirjoitan ja miten kirjoitan. Valitsen henkilöitä joita haastattelen. Kokoan tiedot mitä jo tiedän. Lähden ravintolalle ja haastattelen ihmisiä. Otan kuvia paikasta ja ruokalistasta.”

Nuori kertoo, että toimituksessa toimittaja valitsee kuvat ja tärkeät muistiinpanot, suunnittelee jutun ja kirjoittaa sen valmiiksi. Lopulta toimittaja lähettää valmiin jutun hyväksyttäväksi. Huomionarvoista on se, että nuoren tehtävänä oli kirjoittaa epäonnistuneesta työpäivästä, mutta mikään työvaihe ei kirjoituksessa mene pieleen. Onko tämäkin nuori epätietoinen siitä, mitkä asiat päivän aikana voisivat epäonnistua vai eikö hän ole ymmärtänyt tehtävänantoa oikein. Vastaaja 22 kirjoittaa työpäivästä hiukan samaan tapaan, mutta työpäivässä on elementtejä, jotka vaikeuttavat työn onnistunutta kulkua.

”Paikalle päästyäni etsin omistajan ja löysinkin hänet hyvin pian. Hän käyttäytyi välinpitämättömästi ja vastaili kysymyksiin aina kun hälinältään kerkesi. En ymmärtänyt. Tapaaminen oli sovittu, mutta omistaja keskittyi aivan muuhun ja tuntui välillä unohtavan läsnäolon. Haastattelun jälkeen poistuun ulos.”

Tässä vastauksessa toimittajalla on ongelmia haastattelun onnistumisen kanssa. Hänen on vaikea saada haastattelua tehtyä, sillä omistajalla ei kiireessä ole tarpeeksi aikaa keskittyä vastaamiseen. Vastaja 22 ajatusmaailmassa työpäivän epäonnistuminen johtuu laihasta haastattelumateriaalista. Nuori päättääkin vastauksensa seuraavanlaisesti:

”[-] ja utelin ihmisiltä mielipiteitä, mutta kukaan ei ollut vielä edes kuullut uudesta ravintolasta, joten materiaalini jää pelkkään en ole kuullutkaan –vastaukseen. Kävin kotona haastattelun läpi, sekä tein siitä julkaisemiskelpoisen.”

Nuoren ajatuksissa toimittaja kirjoittaa jutun valmiiksi, vaikka ei ole tyytyväinen työpäivän aikana keräämäänsä aineistoon. Lukiolaisella on selvä ymmärrys toimittajan työn vastuusta saada päivän aikana juttu valmiiksi, vaikka eteen tulisi työtä hankaloittavia tekijöitä.

Seuraavan nuoren vastauksesta on aistittavissa ristiriitaisuutta, jota nuori ei täysin pysty ajatusmaailmassaan käsittelemään. Vastaja 24 kirjoittaa ensin toimittajan onnistuneesta juttukeikasta ja haastattelusta ravintolassa. Kun materiaali on kasassa, hän aloittaa jutun kirjoittamisvaiheen.

”Lähden toimistolleni työstämään juttua. Toimistollani alan kirjoittaa puhtaampaa versiota tulevasta kasvisruokaravintolasta. Kirjoitan ja kirjoitan. Olen saanut paljon asioita kasaan ja päätän lähettää sen tarkistettavaksi. Työstämäni juttu ei kuitenkaan tunnu hyvältä ja kiinnostavalta. Tunnen epäonnistuneeni”, kirjoittaa vastaja 24.

Toimittajan työpäivä epäonnistuu, koska hän ei ole tarpeeksi tyytyväinen työnsä jälkeen. Ehkä nuori ei löydä muita seikkoja kuin toimittajan omat tunnetilat, jotka voivat pilata työpäivän. Nuori jatkaa vastauksessaan toimittajan tunteiden käsittelyä. Nuori ei tarkemmin kerro siitä, miksi toimittaja tuntee epäonnistumisen tunteita, mutta pettymys omaan työnjälkeen on selvästi suuri.

”Aloitan jutun työstämisen taas. Haluan muokata sitä, mutta en keksi mitään uutta kirjoitettavaa ja tuntuu kuin juttuni tyssähtäisi tähän. Tunnen oikeasti epäonnistuneeni pahasti.”

Lopulta nuori kirjoittaa siitä, kuinka toimittajan työpäivä loppuu, mutta juttu kasvisruokaravintolasta vaivaa toimittajan mieltä edelleen. Nuorella on hyvin analyttinen lähestymistapa toimittajan työpäivän pohdinnassa. Kaikki on periaatteessa mennyt hyvin, mutta

tunne työn laadusta vaivaa toimittajan mieltä. Voisin tulkita tätä vastausta hieman väkisin kirjoitetuksi. Nuorella on kenties ollut selkeä kuva työpäivän rutiineista ja sisällöstä, mutta tutkimukseni tehtävänannon takia hänen on täytynyt keksiä koko työpäivälle negatiivinen sävy ja lopetus. Eli omalla tutkimuksen asettelullani on saattanut olla vaikutusta tämän nuoren vastaukseen. Vastaaaja 24 kirjoittaa lopuksi:

”Kotona käyn läpi ajatuksia ja tunteita päivästä. Sain aikaiseksi paljon. Kävin tapaamassa kasvisruokaravintolan johtajaa ja henkilökuntaa. Sain kirjoitettua jutun tästä ravintolasta, mutta se ei ollut mieluinen. Koin suuren pettymyksen ja ärsyyntymisen tunteen. Päivänä aikana tapahtui monia asioita, mutta ei ole muuta ratkaisua kuin jatkaa eteenpäin. Kohti uusia tuulia ja pettymyksiä.”

Vastaaaja 18 kertoo toimittajan työpäivän olevan epäonnistunut heti aamusta alkaen. Työn ulkopuolisilla aikatauluilla ja toimittajan omalla asenteella on tässä vastauksessa suuri vaikutus työpäivän lopputulokseen.

Kun toimittaja saapuu töihin, on pomo hänelle vihainen, sillä toimittaja myöhästyi töistä nukuttuaan pommiin.

”Hän myös antoi tehtäväksi kirjoittaa jutun kasvisruokaravintolasta, joka ei niinkään kiinnostanut minua. En ollut ikinä kuullut koko paikasta, joten etsin tietoa netistä. Löysin ravintolan kotisivut ja keräsin tärkeimmän tiedot.”

Vastaaajan 18 mielikuvissa toimittajan työpäivä saa huonon alun sekä työn ulkopuolisen seikan että epämieluisan aiheen takia. Toimittajan väsynyt asenne näkyy myös työn rytmittämisessä, josta nuori kirjoittaa seuraavaksi. Nuorella on kuitenkin selkeä kuva työpäivän etenemisestä. Ensin suunnitellaan ja sitten aloitetaan haastattelumateriaalien keruu.

”Aloitin kahvitauon ajoissa väsymykseni takia, ja vitkuttelin lähtöä takaisin töihin. Keräsin kumminkin energiani ja lähdin takaisin työnteeon. Päätin soittaa ravintolan omistajalle haastattelua varten, mutta hän ei vastannut. Lähetin sähköpostilla siis viestin. Kun tämä oli tehty, pakotin itseni kirjoittamaan lisää asiaa ravintolasta juttuuni. Olin vain niin tylsistynyt, että kirjoittaminen ei sujunut sulavasti. Odottelin vastausta ravintolalta, ja kun sitä ei kuulunut pitkään aikaan, lähdin syömään.”

Tässä vastauksessa suurin työpäivää vaikeuttava seikka on toimittajan väsymys ja epäonni haastateltavan kiinnisaamisessa. Nuori kuitenkin ymmärtää, että toimittaja ei voi luovuttaa noin helposti, joten alun jälkeen vastauksen sävy muuttuu hieman toisenlaiseksi. Nuorella on jonkinlainen ymmärrys työpäivän aikarajotteista, vaikka toimittaja ei aivan yllä näihin vaatimuksiin ja turhautuu hyvin helposti.

”Kun olin syömässä, jäin miettimään tämän päivän saavutuksia, ja tajusin etten ole tehnyt töissä oikein mitään. Lähdin paremmalla motivaatiolla takaisin, vielä aikaisessa, mutta kun tulin takaisin vastausta ei ollut vielääkään kuulunut. Ajattelin siis jatkaa vanhaa juttuani, mutta kun aloitin työkaverini tuli juttelemaan minulle. Juttelimme aika kauan.”

Tulkitsen nuoren vastauksesta, että toimittaja on jo kirjoittanut juttua, mutta aikaansaannos ei ole lopullinen tuotos. Jos toimittaja vain saisi ravintolan omistajan kiinni, hän alkaisi kirjoittamaan oikeaa julkaistavaa versiota aiheesta. Vai tarkoittaako nuori sittenkin sitä, että toimittaja palaa edellisen juttunsa pariin, siis kirjoittamaan vanhaa keskeneräistä juttua valmiiksi. Nuoren vastauksessa on paljon sellaisia piirteitä, joista voin tulkita lukiolaisen epävarmuutta sanomalehtityötä tekevän toimittajan aikarajotteista ja vaatimuksista. Nuori ymmärtää, että työpäivä voi epäonnistua, jos haastattelu jää tekemättä, mutta vastuu jutun valmistumisesta työpäivän aikana ei silti ole osa nuoren käsitystä työpäivästä. Vastaaja 18 jatkaa:

”Kun vihdoin lopetimme, katsoin kelloa. Se oli jo niin paljon, etten jaksanut enää aloittaa töitä. Kun olin lähdössä, minulle tuli soitto ravintolan omistajalta. Päätin olla väsymykseni takia vastaamatta ja lähdin kotiin. Kotimatalla mietin työpäivääni ja tunsin itseni todella epäonnistuneeksi ja pettyneeksi itseeni. Toivoin vain, että seuraava päivä menisi paremmin.”

Edellä käsittelemäni vastaus on yksi harvoista, joissa nuori kirjoittaa toimittajan luovuttavan ja jättävän jutun kirjoittamisen kesken. Nuori ilmeisesti olettaa, että lehti ei mene painoon vielä samana iltana, joten jutun tekeminen valmiiksi ei ole täysin pakollista. Nuori ei myöskään mainitse, että toimittajan pomo olisi vihainen tai pettynyt hänen epäonnistumiseensa tänä päivänä. Lopulta epäonnistunut työpäivä on tulkintani mukaan vain toimittajan syytä, sillä hän päättää olla kirjoittamatta juttua valmiiksi, vaikka haastattelu viimein onnistuisikin. Nuoren vastauksesta silti paistaa toimittajan pettymys omaan työpanokseen kyseisenä päivänä.

Vastaaja 17 kirjoittaa hieman samanlaisesta työpäivästä kuin edellinen nuori. Hän kuvailee toimittajan vaikeuksia löytää oikeaa näkökulmaa jutun kirjoittamiseen.

”Sain aamulla tehtäväkseni kirjoittaa jutun uudesta kasvisruokaravintolasta. Aluksi olin hyvin innossani aiheesta ja erilaisia ideoita vilisi päässäni. Kun asettauduin työpöytäni ääreen ideani katosivat tuhka tuuleen, pääni löi tyhjää. Ruokatuntiin mennessä olin saanut juttuuni vaivaiset kaksi riviä, eikä niidenkään sisältö tyydyttänyt minua.”

Nuori kuvailee toimittajan olevan innoissaan aiheesta, eli työtehtävän loppaaminen ei tässä vastauksessa johdu toimittajan huonosta asenteesta, vaan omasta tyytymättömyydestä työnjälkeä kohtaan jo ennen kuin toimittaja on edes saanut jutun kirjoitettua. Nuorella on mielessään mielenkiintoinen ajatus pulmatilanteen ratkaisemiseksi. Vastauksesta on analysoitavissa nuoren epävarmuus koko juttuaiheen näkökulmasta ja sisällöstä. Nuori ei tulkintani mukaan ole kovin tietoinen siitä, mistä toimittajan tulisi kirjoittaa ja mistä lähteistä tietoa tulisi hankkia. Nuori silti käsittää, että toimittajan vastuulla on saada juttu kirjoitetuksi, joten vastoinkäymisistä huolimatta on ryhdyttävä työhön.

”Ruokatunnilla päätän ryhdistäytyä. Lähdin kaupungille tutustumaan erilaisiin kasvisruokaravintoloihin ja hakemaan näkökulmia jo toimivista kasvisruokapaikoista ja niiden eroista uuteen, juuri valmistuvaan ravintolaan. Ollessani mielestäni potentiaalisimmassa ravintolassa päätin haastatella nopeasti ravintolan työntekijöitä. Hän antoi minullea rutkasti lisätietoa ravintolasta ja olin tyytyväinen saamaani tietoihin.”

Vastaaja 17 lähestyy aihetta täysin erilaisesta näkökulmasta verrattuna muihin nuoriin. Tämän lukiolaisen mielikuvissa toimittaja ottaa kasvisruoka-aiheen käsittelyyn kokonaisuutena, jolla hän pohjustaa yhdestä ravintolasta kirjoitettavaa juttua. Vastauksesta kuitenkin kumpuaa nuoren epävarmuus toimittajan juttuaiheen näkökulmasta ja juttuaiheesta. Lukiolainen jatkaa vastaustaan:

”Tullessani takaisin työpisteelleni olin mielestäni paljon paremmin tietoinen kasvisruuasta ja sen ravintoloista. Jatkaessani juttuani huomasin kuitenkin etten pystynyt vertaamaan saamiani tietoja tulevaan ravintolaan sillä uuden ravintolan tiedot olivat hyvin vajavaisia. Olin toivoton sillä en halunnut tuottaa päätoimittajalle pettymystä. Koitin hyödyntää kaiken mahdollisen tiedon ja sain juttuuni hieman lisää sisältöä.”

Aivan kuin nuori ei osaisi päättää millä tavalla toimittajan tulisi aihetta lähestyä. Miksi nuori ajattelee, että kasvisruokaravintolan avajaisia käsittelevässä jutussa olisi hyvä tehdä vertailua muihin ravintoloihin ja kertoa kasvisruuasta yleisesti. Lopuksi nuoren ajatusmaailmassa tapahtuu käänne ja toimittaja alkaa lähestyä aihetta paljon rajatummin. Työpäivän onnistuminen ei enää ole pelastettavissa, mutta tulkintani mukaan nuori ymmärtää haastattelumateriaalin osana tiedonhakua vasta vastauksen lopussa.

”Työpäiväni ollessa lopussa päätin vielä tavoitella uuden ravintolan johtajaa ja sain sovittua tapaamisen seuraavalle aamulle. Kotiin lähtiessäni olin pettynyt itseeni ja aikaansaamattomuuteeni. En voinut uskoa, että vähäisen aineiston takia olin antanut luovuuteni ja ammattitaitoni journalistina vajoa näin pohja mutiin. En voinut kuin toivoa, että huomenna olisin taas oma itseni.”

Viimeissä sitaattikappalessa nousee esille mielenkiintoista seikka nuoren mielikuvista. Hän ymmärtää, että toimittajan ammattiylpeys on kiinni siitä, millaista on työnjälki päivän päätyttyä. Toimittaja on pettynyt itseensä ja toivoo parantavansa työtahtia seuraavana päivänä. Nuori ei mainitse minkäänlaisia aikarajotteita jutun valmistumiselle, vaan hänen mielestä on sallittua siirtää jutun valmistumista seuraavalle päivälle.

Vastaajalla 5 on selkeä ja monipuolinen kuva toimittajan työpäivän työvaiheista ja hyvän uutisjutun sisällöstä. Vastauksesta myös loistaa toimittajan tyytyväisyys työpäiväänsä.

”Päiväni oli onnistunut. Kävin tänään haastattelemassa uuden kasvisruokaravintolan työntekijöitä ja asiakkaita. Pääsin myös tapaamaan ravintolaketjun omistajaa, joka kertoi yrityksen perustamisesta ja ajemmista kokemuksistaan. Kirjatessani ylös johtajan, työntekijöiden ja asiakkaiden tunnelmia avajaisista opin paljon uutta kasvisruuasta ja sen valmistamisesta”, vastaaja 5 kirjoittaa.

Tässä vastauksessa toimittajalla on hyvin lämmin suhtautuminen aiheeseen. Hän haluaa sekä kirjoittaa informatiivista juttua avajaisista että tutustua itse aiheeseen. Nuorella on ymmärrys siitä, että toimittajan aiheeseen henkilökohtaisesti paneutuminen tuottaa myös monipuolisemman lopputuloksen yleisölle luettavaksi. Nuori on yksi harvoista vastaajista, jonka mielikuvassa toimittaja pääsee osallistumaan ravintolan toimintaan konkreettisesti. Nuori jatkaa vastauksessaan:

”Johtaja ehdotti minulle että kokkaisin itse ruokani työntekijöiden kanssa uudessa ravintolassa ja suostuin ehdotukseen. Työntekijät neuvoivat minua ja oli kiva päästä itse laittamaan kasvisruokaa, sillä en ollut koskaan ennen tehnyt sitä.”

Nuori kertoo vastauksessaan, että toimittaja kirjoittaa juttua Aamulehden Moro-liitteeseen. Tämä seikka sai minut pohtimaan liittykö toimittajan ruuanvalmistukseen osallistuminen nuoren ajatuksissa juuri Moro-liitteeseen. Ehkä nuori on lukenut kokeilevampia juttuja maakuntalehden viikkoliitteestä, minkä takia hän näkee aiheen sopivan paremmin Moroon kuin Aamulehteen. Kaikki monipuolisen uutisjutun materiaalit näyttävät löytyvät nuoren ajatuksista. Hänellä on selvä käsitys siitä, kuinka aiheesta koostetaan uutisjuttu.

”Kun pääsin takaisin toimistolle luin muistiinpanoni ja aloin rakentamaan artikkeliani Aamulehden Moro-liitteeseen. Kerroin vähän kasvisruokaravintoloiden taustasta, jonka jälkeen kerroin asiakkaiden, työntekijöiden ja johtajan kokemuksista.”

Vastaajan 7 mielikuva työpäivästä on hieman erilainen kuin kolmen edellä käsittelemäni nuoren.

”Sain viestin että uusi työtehtäväni olisi kirjoittaa juttu uudesta kasvisruokaravintolasta. Ilmoitin pomolleni, että tulen vähän myöhemmin töihin sillä käyn haastattelemassa ravintolan omistajaa. Sain paljon tietoa ja lähdin toimistoa kohti kirjoittamaan artikkelia. Sain artikkelin valmiiksi ja menin näyttämään sitä neljän kahvikupin ja työpäivän jälkeen pomolle. Se oli hyvä ja meni läpi. Joten sain uuden työtehtävän internetin kissameemeistä.”

Yllä oleva sitaatti on nuoren vastaus kokonaisuudessaan. Tätä vastausta on vaikea tulkita, sillä periaatteessa kaikki työvaiheet täyttyvät, mutta miellän silti nuoren mielikuvan olevan hieman vajavainen. Pohdin paljon sitä, kirjoittaako nuori vastauksessaan lyhyesti ja ytimekkäästi siksi, että hän ei tiedä työn tarkkoja yksityiskohtia. Vai onko nuoren mielestä vain tärkeä saada vastaus aikaiseksi kaikki työvaiheet sisällytettynä sen tarkemmin työvaiheisiin pureutumatta.

6 POHDINTAA JA VASTAUKSIA TUTKIMUSKYMYKSIIN

6.1. Toimittajatyypit

Tiivistän aineistostani kolme hyvin toisistaan poikkeavaa toimittajatyyppeä. Nimesin toimittajat lukijoiden palvelijoiksi, kriitikoiksi ja tavallisiksi tallaajiksi.

Lukijoiden palvelijat mieltyvät nuorten ajatuksissa hyötyjournalismia tekemiseksi puurtajiksi. Toimittajan päälimmäisenä tehtävänä on kertoa ravintolan avajaisista informatiivisesti ja mahdollisimman neutraalisti. Useat nuoret kirjoittavat toimittajan kuvailevan jutussaan ravintolan tarjontaa, sen henkilökuntaa, reittiohjeita paikan päälle tai sisustusta. Lukijoiden palvelija - toimittajien työn tarkoituksissa korostuu halu kirjoittaa juttua yleisölleen. Nuorten mielestä on tärkeää, että lukija saa jutusta paljon irti konkreettista tietoa. Nuoret keskittyvät houkuttelevan ja selkeän uutisjutun luomiseen.

Kriitikko-toimittajien joukkoon tiivistyy nuorten käsitys ammatin arvioivasta luonteesta. Nuorten kuvailemat journalistit ovat mielteliäitä ja pohdiskelivat paljon työn eettisiä ja objektiivisia puolia. Täytyykö toimittajan olla aina ystävällinen ja seurallinen haastateltavia kohtaan? Onko soveliaista kirjoittaa huonoa arviota ravintolasta vai pitääkö näyttellä mukavaa toimittajaa? Lähes kaikissa kriitikko-toimittajiksi nimeämässäni vastauksissa nuoret kirjoittavat ravintolasta ruoka-arvion. Kaikki toimittajat käyvät paikan päällä ravintolassa ja maistelevat ruokaa arvio mielessään. Ruuan ulkonäkö ja maku ovat ravintolavierailun keskiössä. Kriitikko-toimittajat tekevän myös haastatteluja ravintolassa, mutta materiaalia käytetään pääasiassa vain ruoka-kritiikin sivumateriaalina. Osa kriitikko-toimittajista kamppailee myös oman ja ”oikean” mielipiteen välillä. Saako toimittaja kirjoittaa oikeasta huonoa arviota ravintolasta? Suuttuvatko ravintolan omistajat, jos toimittaja tekee kriittisen jutun ravintolan ruuasta? Nuoret selvästi kamppailevat ajatuksissaan journalistin työn eettisten kysymysten parissa.

Tavalliset tallaajat saavat yllättäen nimensä tavallisuutensa takia. Useat vastauksista ovat hyvin suoraviivaisia, lyhyitä ja ytimekkäitä. Nuorten vastauksiin tiivistyy tietynlaista oikeaa tietoisuutta ja ymmärrystä journalistin ammatin rytmistä. Nuoret käsittävät, mitä vaiheita työhön sisältyy ja millaisessa aikataulussa lehtujuttujen tulee olla valmiita. Näistä kolmannen ryhmän vastauksista on vaikea löytää yhtä yhdistävää tai eriskummallista piirrettä, sillä vastaukset ovat lähellä journalistin arkitodellisuutta. Toimittajat tekevät taustatyötä, käyvät ravintolassa, tekevät haastattelut, palaavat toimitukseen, työstävät juttunsa valmiiksi ja lähtevät kotiin.

6.2. Tiedonhaku osana toimittajan työtä

Suurin osa vastauksista alkaa toimittajan taustatyön tekemisestä. Toisille nuorille taustatyön tekeminen tarkoittaa ravintolan kotisivujen tarkastelua tai oman lehden arkistojen läpikäymistä. Arkistot ovat sinällään mielenkiintoinen näkökulma, että toimittaja on tekemässä juttua Tampereelle avattavasta uudesta ravintolasta. Ehkä toimittajat etsivät tietoa yrittäjistä tai mahdollisesta kasvisruokaravintolaketjusta. Monet nuoret kirjoittavat siitä, että toimittaja tekee taustatyötä jo edellisenä iltana kotona. Toimittajat tekevät töitä siis myös työajan ulkopuolella. Pohdin kuitenkin sitä, onko nuorilla tarkkaa käsitystä työtä rajoittavista aikamääreistä. Vai onko nuorten mielestä toimittajilla niin kiire, että heidän on työskenneltävä myös kotona työajan ulkopuolella. Yhdessäkään vastauksessa ei mainittu työstressiä tai painetta ajan loppumisesta.

Monissa kirjoituksissa keskitytään myös siihen, miten haastateltavat suhtautuivat toimittajaan ja millainen vastaanotto keikkapaikalla toimittaja odottaa. Minulle nousi tunne siitä, että nuorten mielestä toimittajan työ vaatii kovaa itseluottamusta ja paksua nahkaa, jotta ulkopuoliset tekijät eivät pääse vaikuttamaan työn lopputulokseen. Toimittajan työ on nuorten mielestä kenties herkkä ja helposti arvosteltava ammatti, jossa työn rytmiä voi sekoittaa ulkoisilla tekijöillä. Nuorten kirjoituksista herää myös tunne siitä, että toimittaja on työssään ja haastatteluhetkessä arvostelun kohteena. Hyvin pienet epäonnistumiset saivat toimittajan arvostelemaan omaa työtään ja katsomaan työn jälkeä kriittisten linssien läpi.

Joistakin vastauksista voin tulkita, että nuorten ajatuksissa toimittajan työ on tasapainoilua hyvän ja pahan välillä. On toisaalta oltava kiltti toimittaja, joka miellyttää jutullaan kasvisruokaravintolan ystävällistä henkilökuntaa. Toisaalta on kirjoitettava totuudenmukainen juttu, joka palvelee yleisöä. Esimerkiksi eräs nuori (vastaaja 21) mainitsee vastauksessaan, että ”*henkilökunta mulkoilee sinua aivan kuin olisit joku ruokakriitikko.*” Monen vastauksen kohdalla minusta tuntui, että nuoret kokevat toimittajan olevan haastateltavien arvioivan silmän alla koko juttukeikan ajan. Aivan kuin nuoret ajattelisivat, että lähtökohtaisesti toimittajat haluavat kirjoittaa kriittisesti ja arvioivasta, ehkä hieman jopa negatiivisesti.

6.3. Visuaalisuuden ja kuvien rooli

Visuaalisuus, valokuvat ja kuvien rooli työn lopputuloksessa nousee yhdeksi merkittävimmistä havainnoistani aineistoa analysoidessani. Nuorten ajatuksissa valokuvilla on suuri merkitys toimittajan työpäivän onnistumisessa ja epäonnistumisessa. Lukijoiden palvelija -toimittajatyypin

vastauksista viisi toimittajaa onnistuu työpäivässään ja neljä epäonnistuu. Näistä neljästä epäonnistuneesta toimittajasta, kolmella on ongelmia valokuvien kanssa. Mitä tämä seikka kertoo nuorten ajatuksista? Ainakin sen, että nuorten mielestä valokuvalla on suuri rooli jutun kokonaisuudessa ja siinä, minkä kokonaiskuvan lukijat jutusta muodostavat. Nuorten vastauksista tulee olo, että jos lehtijutun kuvitus on epäonnistunut, tarkoittaa se myös jutun olevan huono. Kuvien tärkeys korostaa visuaalisuuden merkitystä nykyisessä journalismissa. Lukija kiinnittää ensi huomionsa jutun ulkoasuun, jonka perusteella hän tekee usein päätöksen siitä tarttuuko juttuun vai ei. Nuoret ovat siis hyvin perillä valokuvan merkityksestä jutun houkuttelevuudessa.

Visuaalisten sisältöjen analyysistä kirjoittaneen Juha Herkmanin (2007, 98) mukaan koulujen mediakasvatuksellisessa tekstianalyysissä korostuu merkityskokonaisuuksien tarkastelu tekstien tasolla. Lähestymistapa on tuonut luokkahuoneisiin kirjallisuuden lisäksi sanomalehtien uutiset, pääkirjoitukset, kolumnit ja pakinat. Nykyisin median ja uuden viestintäteknologian teksteissä visuaalisuudella ja kuvilla on Herkmanin mukaan tärkeä rooli, sillä tekstianalyysi koskee nykyisin myös visuaalisia ja kuvallisia esityksiä. Visuaalisessa kulttuurissa on kielenkaltaisia vakiintuneita ilmaisun tapoja, kuvastoja, kulttuurisesti koodattuja merkityksiä, tulkintakäytäntöjä ja toistuvia käyttötapoja. Visuaalinen kulttuuri on viestintää, jonka avulla pyritään herättämään tunteita, ajatuksia ja jakamaan tietoa ja kertomaan tarinoita. Äidinkielen ja kirjallisuuden kuvanlyönnin ja tekstianalyysin lähestymistapoja yhdistää samantyyppinen kysymyksenasettelu: molemmissa pyritään selvittämään mitä kohteena olevassa kulttuurituotteessa on esitetty, millaisessa suhteessa esityksen osat ovat toisiinsa ja miten kokonaisuus rakentaa esityksen merkityksiä (Herkman 2007, 99). Näitä samoja merkityksiä nuoret ovat kenties käyneet ajatuksissaan läpi, kun he ovat kirjoittaneet vastauksiinsa valintoja siitä, näkyykö uutisjutun kuvituksessa ravintolan ulkoasua, työntekijöitä, ruokaa vai itse toimittaja ruuan ääressä. Kuvaako toimittaja vain työntekijöitä, katsovatko he kameraan, näkyykö työntekijöitä ollenkaan, tuleeko kuvitukseen lavastettu tilanne tai tilannekuva väenpaljoudesta.

Nuoret viettävän suurimman osan päivittäisestä media-ajastaan sosiaalisessa mediassa (Aller Media 2015), sillä 32 prosenttia tutkimukseen vastanneista alle 30-vuotiaista nuorista mainitsi sosiaalisen median tärkeimmäksi mediakseen. Vain 8 prosenttia vastasi sanomalehden olevan tärkein media. Nuoret siis ovat kuvien ja visuaalisuuden ympäröimänä suurimman osan päivästänsä. Tutkimukseen vastanneet nuoret kertoivat viettävänsä sosiaalisen median palveluiden parissa 73 minuuttia päivässä minkä lisäksi 107 minuuttia muuten vain internetissä selaillen. Tämän takia visuaalisuuden rooli uutisjutun osana sai painoarvoa myös minun tutkimukseni vastauksissa.

Kaikissa kriitikko-toimittajiksi nimeämissäni vastauksissa nuoret kuvailevat sitä, kuinka toimittaja käy työpäivänsä aikana paikalla kasvisruokaravintolassa. On mielenkiintoista huomata, että yhtä vastausta lukuunottamatta toimittajat tekevät ravintolassa töitä yksin. Vain yhdessä vastauksessa kahdeksasta mainitaan valokuvaajan läsnäolo. Nuoret siis mieltävät toimittajat moniosaajiksi, jotka hoitavat sekä jutun teon että kuvaamisen. Kehyskertomuksessani en maininnut valokuvia juttukokonaisuuden osana laisinkaan, joten nuoret ovat itse muodostaneet mielikuvansa valokuvan roolista osana työtehtävää. Tämä huomio tukee entisestään edellä mainitsemaani sosiaalisen median kuvapaljouden vaikutuksia myös printtilehden visuaalisuuden rooliin nuorten ajatuksissa.

Kriitikko-toimittajien tyyppiryhmä tiivistyy kasaan juuri toimittajien arvioivan työmoraalin ansiosta. Nuoret todellakin käsittävät toimittajan työn hyvin arvioivaksi ammatiksi. Toimittaja lähtee juttukeikalle nimenomaan arvioimaan ruokaa ja ruuan laatua. Toimittaja ei lähde paikalle vain kirjoittamaan juttua ravintolan avajaisista, kuten työtehtävässä pyydetään, vaan toimittaja suhtautuu avajaisiin kriittisen näkökulman kanssa. Mitä kriittinen suhtautuminen työhön kertoo nuorten ajatuksista toimittajan ammatista?

Yhdistän tämän kriittisen suhtautumisen liittyvän Taylorin sosiaalisen mielikuvituksen käsitteeseen, sillä nuoret elävät kriittisessä ja arvostelua täynnä olevassa digiympäristössä ja sosiaalisessa mediassa jokapäiväistä arkeaan. Sosiaalisen mielikuvituksen käsitteen avulla (Gaokar 2002, 10) ymmärrämme keitä olemme ja miten muodostamme yhteisön. Yhteys omaan tutkimukseeni piirtyy juuri nuoria ympäröivän yhteisön kautta. Nuoret käsittävät toimittajan työroolin kriittiseksi ja arvioivaksi ammatiksi, sillä he ovat tottuneet elämään kritiikin, mielipiteiden ja päivittäisen arvostelun kohteena joka päivä. Nuorten maailman merkit ja normit aukeavat vain saman ympäristön jakaville ihmisille. Sosiaalisen mielikuvituksen avulla nuoret käsittävät, että julkista työtä tekevillä toimittajilla on velvollisuus olla kriittisiä ja arvioivia ympäröivää maailmaa kohtaan. Nuoret kohtaavat arvostelua ja kriikkiä digitaalisessa ympäristössään joka päivä, joten he ammentavat tuota samaa ajatusmaailmaa myös osaksi toimittajan työtä.

6.4. Miksi onnistut? Miksi epäonnistut?

Mistä johtuu se, että toiset nuoret käsittävät toimittajan työn hyvin henkilökohtaiseksi ammatiksi, jossa toimittajan omat mielenkiinnon kohteet ja mielipiteet vaikuttavat työpäivän onnistumiseen tai epäonnistumiseen. Hyvin monissa vastauksissa epäonnistunut työpäivä liittyy juuri siihen, että toimittajalla itsellään on negatiivinen suhtautuminen kasvisruokaan tai ravintolan ulkoasu ei

miellyttä toimittajaa. Voiko näillä nuorten käsityksillä olla jotakin tekemistä sen kanssa, että nuoret saattavat pitää toimittajia myös julkisuuden persoonina. Aivan kuin toimittajien kirjoittamilla jutuilla olisi jonkinlainen vaikutus ja yhteys siihen, miten kansalaiset toimittajaan suhtautuvat. Aivan kuin toimittajien työn tuloksilla olisi jonkinlainen vaikutus toimittajan brändiin. Journalismi ei ole vain journalismia, vaan nuorten ajatuksissa toimittajan työn tulos heijastuu myös siihen, millainen ihminen toimittaja myös julkisuuden henkilönä on. Monissa vastauksissa juttujen lopputulos jää kuitenkin vastausten ulkopuolelle, joten en voi varmaksi sanoa, päätyvätkö toimittajien omat intressit lopullisiin juttuihin. Mutta nuorten vastauksista herää kuitenkin kysymys siitä, onko nykyinen journalismi nuorten ajatuksissa myös oman toimittajuuden brändäämistä.

Osasta vastauksista nousi selvästi esille kaksi erilaista näkökulmaa toimittajalle annettuun aiheeseen. Toiset suhtautuivat kasvisruokaravintolaan hyvin neutraalisti ja tiedonhakuisuus mielessään. Toisten nuorten ajatuksissa toimittaja lähestyi kasvisruokaravintola-aihetta keskittyen juuri kasvisruokailuun ja kasvissyöntiin liittyviin aatteellisiin asioihin. Nämä kaksi näkökulmaa kertovat myös siitä, mitä nuori ajattelee toimittajan suhtautumisesta aiheeseen. Vaikka kehyskertomuksessa kerrotaan selkeästi, että toimittajan tehtävänä on kirjoittaa juttu kasvisruokaravintolan avajaisista, silti osa nuorista suhtautuu vastauksessaan aiheeseen enemmän suuren teeman näkökulmasta. Kertooko tämä siitä, että nuori ei ole täysin ymmärtänyt toimittajan työtehtävän laatua? Vai onko nuori sitä mieltä, että toimittajan on mielenkiintoisempaa kirjoittaa kasvisruokaasta yleisesti ja sen suosioista samalla sivuten uuden ravintolan avajaisia. Nuori mieltää, että sanomalehteen kirjoitetun jutun tulee sisältää uutta tietoa ja tyypiltään jutun on oltava informatiivinen.

Toimittajat epäonnistuvat työssään, sillä monen nuoren ajatusmaailmassa toimittaja harhautuu työtehtävästään arvioimaan ruokaa ja keskittymään ruokakritiikin kirjoittamiseen. Työn lopputuloksella ja epäonnistuneella ravintolakokemuksella on lopulta vaikutusta siihen, että toimittaja ei saa kirjoitettua aiheesta itseä miellyttävää juttua. Kuinka monessa vastauksessa edes mainitaan toimittajan menevän paikalle ravintolan avajaisiin? Voisiko kehyskertomuksen juttuaiheella olla vaikutusta nuorten ajatusmaailman muotoutumiseen? Ehkä nuoret eivät miellä ravintolan avajaisia uutiskynnystä ylittäväksi aiheeksi nykypäivänä. Ehkä heidän mielestään kaupunkiin avattavassa uudessa ravintolassa ei ole mitään niin mielenkiintoista, että siitä kannattaisi kirjoittaa juttua suureen maakuntalehteen. Vastauksista voin tulkita, että nuorten mielestä kasvisruoka ja yrittäjien ajatukset kasvisruokaravintolan taustalla ovat mielenkiintoisempia kuin itse ravintolan avaaminen.

Edellisiä havaintoja tukee Aller Median diginatiiveille vuonna 2015 teettämä tutkimus, josta selviää, että sanomalehdistä nuoret etsivät juuri ajankohtaista tietoa. Tieto ajankohtaisista asioista ja tapahtumista motivoi 75 prosenttia vastaajista lukemaan juuri sanomalehtiä, ja 37 prosenttia tarttumaan aikakauslehtiin. Nuorilta myös kysyttiin, mihin he käyttävät eri medioita? 64 prosenttia vastaajista käyttää sanomalehteä asiallisen tiedon lähteenä ja 48 prosenttia hyödyllisen tiedon lukemiseen. Ehkä tämän takia minunkin tutkimukseeni osallistuneet nuoret mieltävät toimittajan mielummin kirjoittavan kasvisruokailun terveellisyydestä ja kasvavasta suosioista kuin ravintolan avajaisista. Ehkä kasvisruualla on nuorten ajatuksissa jokin suurempi yhteiskunnallinen ja vakaumuksellinen merkitys, minkä vuoksi he näkevät ruuasta kirjoittamisen mielenkiintoisempaan näkökulmana kuin ravintolan avajaiset. Kasvisruokavalio ja vegaaninen ruokailu ovat tämän hetken isoja trendejä yhteiskunnassa. Ehkä juuri pinnalla olevan teeman ympärille avatun ravintolan yrittäjän ja heidän tarinansa kertominen tekee aiheesta mielenkiintoisen.

Epäonnistuneiden työpäivien vastauksista on luettavissa, että toimittajan omalla asenteella ja suhtautumisella aihetta kohtaan on suuri vaikutus siihen, että myös jutusta ja koko työpäivästä jää toimittajalle paha jälkimaku. Monet toimittajat vieroksuvat tarttua kasvisruokaravintolaa koskevaan juttuaiheeseen, sillä he kokevat, että aihe ei ollut lähellä heidän omia ruokailutottumuksiaan tai kasvisruokailuun liitettävä arvomaailma ei kohdannut heidän omien ajatusten kanssa. Eräässä kriitikko-toimittajien tyyppiryhmän vastauksista asenne ei toimittajan kohdalla vaikuttanut työhön tarttumiseen, mutta kasvisruuan epämiellyttävyyttä saa toimittajan kirjoittamaan aiheesta myös huonon jutun. Nuori ymmärtää, että toimittajan on tehtävä työnsä oli aihe mikä tahansa, mutta lopulta nuori ei kenties keksinyt mikä muu päivässä olisi voinut mennä pieleen, joten hänen ajatuksissaan epäonnistuminen johtuu epämiellyttävästä juttuaiheesta.

Esimerkiksi eräässä toisessa vastauksessa (vastaaja 16) toimittajan työpäivä onnistuu muuten hyvin, mutta kirjoittamisvaiheessa toimittaja tuntee suurta turhautuneisuutta. Nuoren ajatusmaailmaa tässä vastauksessa on hieman vaikea tulkita. Toisaalta nuori kirjoittaa toimittajalle epämieluisasta aiheesta, mutta lopulta työ tulee tehtyä, vaikka siihen kuluukin paljon aikaa. Todellisuudessa vastauksessa ei kerrota kuinka myöhään toimittaja työskentelee. Mielenkiintoinen seikka on nuorena ajatus toimittajien yhteistyöstä. Toimittajan työkaveri tuntee jutun aihealueen enemmän omakseen, joten on nuoren mielestä sopivaa pyytää häntä kirjoittamaan myös juttua. Ehkä tämän työpäivän aikana toimittajan tunnemaailma onkin se joka lainehtii negatiivisissa ajatuksissa, joten

nuoren mielestä tällaisella asenteella toimittaja myös tuntee epäonnistuneensa. Ehkä kaikkien työpäivien pitäisi tuntua hyviltä ja mielenkiintoisilta, jolloin myös työn jälki olisi onnistuneempaa.

Miksi nuoret mieltävät, että aiheen on oltava lähellä toimittajan omia mieltymyksiä, jotta siitä voi kirjoittaa? Lukiolaiset eivät kenties ole sisäistäneet toimittajan työn isoa kuvaa erilaisten aiheiden objektiivisena esittäjänä. Ehkä nuoret ajattelevat, että toimittajan tuottama juttu on enemmän tiivistelmä journalistin omista ajatuksista ja osa toimittajan brändiä. Monet työpäivät epäonnistuvat myös siksi, että työn ulkopuoliset seikat eivät sujuneet odotetulla tavalla. Joko toimittajan mieliala on väsynyt tai asenne negatiivinen. Joissakin vastauksissa kiire ja myöhästymiset vaikuttavat siihen, että työn lopputulos kärsii ja toimittaja tuntee epäonnistuneensa. Joissakin vastauksissa töihin unohtunut työväline tai epäonnistunut haastattelutilanne saavat toimittajan masentumaan. Kovinkaan moni nuori ei löydä toimittajalle ratkaisua, jolla työpäivä olisi vielä pelastettavissa. Toisaalta myös tutkimukseni kehyskertomukset asettavat tietynlaiset raamit, joihin vastaukset tulee sovittaa. Jos nuoren tehtävänä on kirjoittaa epäonnistuneesta työpäivästä, miksi hän olisikaan lopussa alkanut keksiä pelastuskeinoja epäonnistuneelle työpäivälle. Tästä näkökulmasta ajateltuna, nuoret ottavat juuri heille tarjotun näkökulman oikein vastaan.

6.5. Eläytymismenetelmän kritiikki

Eläytymismenetelmän avulla vastaajat kirjoittavat kertomuksen tutkijan antaman kehyskertomuksen orientaation perusteella. Aineistonkeruumenetelmä sopii varsin monenlaisten tutkimusongelmien selvittämiseen keveyden ja joustavuutensa vuoksi (Eskola, Mäenpää, Wallin 2017, 6). Eläytymismenetelmä oli sopiva juuri minun tutkimusaiheeseeni sillä halusin kohdata nuorten ajatukset ilman liian vahvoja etukäisrajauksia. Tutkimukseni tarkoituksena oli ottaa lukiolaisten mielikuvat vastaan hyvin annettuina ja lähteä analyysin avulla purkamaan lankakerää auki pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Onnistuin tässä tavoitteessani mielestäni hyvin, mutta joitakin asioita pohdin silti lukiessani vastauksia läpi.

Mistä voin tietää, että nuori on kirjoittanut kaiken tietämänsä vastauksissaan esille? Voihan olla mahdollista, että nuori ei ole ollut kiinnostunut osallistumaan tutkimukseeni, minkä vuoksi hän on kirjoittanut vastauksensa vain lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa. Tässä piilee ehkä tutkimukseni yksi ongelmista. Mistä voin tietää, että nuori jolle on osunut kohdalle epäonnistuneen työpäivän vastauspaperi, olisi vastannut mielummin onnistuneen työpäivän kehyskertomukseen ja tuonut omia mielikuvia paremmin esille. Mitä vaikutuksia vastauspapereiden satunnaisella jakamisella oli

tutkimukseni lopputulokseen? Jos nuorella oli ajatuksissaan hyvin selkeä ja monipuolinen kuva toimittajan onnistuneen työpäivän sisällöstä, mutta hän sai tutkimuksessa tehtäväkseen kirjoittaa epäonnistuneesta päivästä. Uskon silti, että tutkimuksen kehyskertomukset antoivat mahdollisuuden nuorten omien todellisten ajatuste esille tuomiseen. Jos lukioikäinen todella ymmärtää toimittajan työn luonteen, hän pystyy kirjoittamaan siitä kaksi eri versiota, jotka ovat vastakkaisia vaihtoehtoja toisilleen. Silloin kun tietämys ja ajatukset ovat hataralla pohjalla, loogisen vastauksen kasaaminen saattaa tuottaa enemmän ongelmia.

Halusin tutkimukseni avulla selvittää nuorten mielikuvia juuri sanomalehtityötä tekevän toimittajan työpäivästä. Kehyskertomuksissa en maininnut verkkojournalismia laisinkaan. Onnistuin rajaamaan nuorten vastaukset myös käsittelemään perinteistä journalistin työtä, sillä kukaan lukiolaisista ei maininnut verkkoversion kirjoittamista. Tutkielmani perusteella ja omien analyysien tuloksena voin tiivistää, että yhtä tiettyä selkeää mielikuvaa toimittajan työpäivästä ei nuorten vastauksista piirtynyt. Kolmen ryhmän toimittajatyypit eroavat nuorten mielikuvissa paljon toisistaan. En pysty analyysini avulla tarkasti sanomaan, millainen vaikutus digitaalisella mediaympäristöllä on nuorten mielikuviiin. Ainoa selkeästi esiin noussut piirre on visuaalisen korostunut rooli nuorten vastauksissa. Valokuvat ja valmiin jutun visuaalinen ilme saavat paljon tilaa nuorten ajatuksissa.

Yleisesti voin kuitenkin todeta, että hyvin kauas todellisuudesta vastaukset silti jäävät. Toimittajan työ on tutkimukseni nuorille hyvin sirpaleinen ammatti, jossa juttuaiheella ja toimittajan omilla mielipiteillä on iso vaikutus siihen, miten journalisti työpäivästään selviää. Työ sisältää paljon epävarmuutta ja toimittaja on nuorten ajatuksissa sattumusten vietävissä. Hyvin pienet seikat ja epäonniset tilanteet päivän aikana saavat toimittajan tuntemaan epäonnistuneensa.

Nuoret elävät pirstaloituneen internetin ympäröimänä, joka mahdollistaa sisällön tuottamisen ja vastaanottamisen samanaikaisesti. Digitaalinen media sekä opettaa että toimii oppimisolustana, jolloin se rikkoo myös nuorten käsityksiä median tekijöistä. (Brown 2000, 12.) Ehkäpä tämä pirstaloitunut mediaympäristö saa nuorten ajatukset myös epäselviksi siitä, miten ja kuka juttuja lehtiin oikeasti kirjoittaa. Kun sisällön lähteet ovat epäselviä ja kuka tahansa voi nuorten käsityksen mukaan toimia sisällön tuottajana, miten he voisivatkaan ymmärtää journalistisen työn vaatimuksia.

7 LÄHDELUETTELO

Painetut lähteet:

Brown, John Seely (2000) Growing Up Digital: How the Web Changes Work, Education and the Ways People Learn. *Change* 32:2, 11–20.

Gaonkar, Dilip Parameshwar (2002) Toward New Imaginaries: An Introduction. *Public Culture* 14:1, 1–19.

Eskola, Jari (1997) *Eläytymismenetelmäopas*. Tampere: TAJU

Eskola, Jari (2015) Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Raine Valli, Juhani Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 185–206.

Eskola, Jari & Mäenpää, Tiina & Wallin, Anna (2017) Digitalisoituva ja monikielistyvä eläytymismenetelmä aikamme muutosten tutkimusvälineenä. Teoksessa Jari Eskola, Tiina Mäenpää, Anna Wallin (toim.) *Eläytymismenetelmä 2017. Perusteema ja 11 muunnelmaa*. Tampere: Juvenes Print, 6–14.

Herkman, Juha (2010) Median markkinoituminen, millenniaalit ja mediakasvatus. Teoksessa Marjo Meriranta (toim.) *Mediakasvatuksen käsikirja*. Suomi: UNIpress, 63–85.

Herkman, Juha (2007) *Kriittinen mediakasvatus*. Tampere: Vastapaino.

Herkman, Juha & Vainikka, Eliisa (2012) *Lukemisen tavat. Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Hujanen, Jaana & Pietikäinen, Sari (2003) Murros! Missä? Liikkeitä nuorten uutismedian seuraamisen käytänteissä. *Tiedotustutkimus* 26:4–5, 51–61.

Potter, W. James (2001) Media Literacy. Thousand Oaks: Sage
(2004a) Theory of Media Literacy: A Cognitive Approach. Sage Publications, Inc.
(2004b) Argument for the Need for a Cognitive Theory of Media Literacy. American Behavioral Scientist 48:2, 266–272

Suoranta, Juha (2003) Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajan tulee tietää. Tampere: Vastapaino

Taylor, Charles (1995) Philosophical arguments. Cambridge: Harvard University Press

Wiio, Juhani (2006) Media uudistuvassa yhteiskunnassa: median muuttuvat pelisäännöt. Helsinki: Sitra (Siträn raportteja No. 65)

Digitaaliset lähteet:

Aller Media (2015) Diginatiivin media-arki 2015 –tutkimusraportti.
https://www.lyyti.fi/group/Diginatiivit_0377

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen arkisto,
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html (viitattu 18.11.2016)

Rahja, Rauna (toim.) Mediakasvatus ry (2013) Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa.
http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf/ . (viitattu 9.4.2016)

Tilastokeskus (2017) Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimus 2017.
http://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_001_fi.html (viitattu 11.1.2018)

Allianssi (2012) Nuorista Suomessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä. Demos. Saatavilla <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/615/fid/1803> . (viitattu 8.4.2016)

OKM 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla: [http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OK M11.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OK_M11.pdf?lang=fi) (viitattu 3.5.2016)

Julkisen sanan neuvosto (2017). Journalistin ohjeet. Saatavilla: http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ (viitattu 5.1.2017)